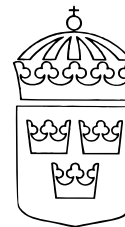

Regeringens proposition

2001/02:164

Socialförsäkringsförmåner vid institutionsvistelse
på statens bekostnad

Prop.
2001/02:164

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 14 mars 2002

Göran Persson

Ingela Thalén
(Socialdepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I denna proposition lämnas förslag om hur rätten till socialförsäkringsförmåner påverkas vid en institutionsvistelse som bekostas av staten. Det är fråga om intagna i kriminalvårdsanstalt, häktade, personer som verkställer sluten ungdomsvård samt personer som genomgår s.k. kontraktsvård på statens bekostnad.

Förslagen syftar till att skapa större enhetlighet och ökad ekonomisk rättvisa vid olika institutionsvistelser, men är också föranledda av att arbetet med att reformera systemen för ålderspensioner, efterlevandepensioner och förtidspensioner nu är slutfört och att ändrade bestämmelser på dessa områden träder i kraft fullt ut den 1 januari 2003. Den nuvarande ordningen med avdrag på folkpensionen vid en institutionsvistelse måste därför ersättas av ett nytt regelsystem. De förslag som lämnas i denna proposition är därför grundade på samtliga dessa reformerade system.

Regeringen föreslår att personer som uppbär de nya förmånerna aktivitetsersättning eller sjukersättning när de tas in på institution får behålla sin förmån under de första 60 dagarna av institutionsvistelsen. Därefter dras förmånen in tillfälligt av försäkringskassan, men den betalas åter ut fr.o.m. den trettionde dagen före frigivningsdagen. Detsamma skall gälla för den som uppbär egenlivränta enligt lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring.

För personer som uppbär ålderspension eller äldreförsörjningsstöd vid intagningen på institution föreslås att ett avdrag görs från första dagen för uppehållet med 80 kronor per dag, dock högst med en tredjedel av pensionsförmånen. Detta föreslås också gälla personer som uppbär aktivitetsersättning/sjukersättning, ålderspension, äldreförsörjningsstöd

eller efterlevandepension och som på statens bekostnad genomgår s.k. Prop. 2001/02:164
kontraktsvård.

Den som är intagen i kriminalvårdsanstalt får behålla bostadstillägget om strafftiden inte överstiger två år. Vid längre strafftid dras bostadstillägget in, men får utges igen fr.o.m. den tredje månaden före frigivning.

De nya reglerna beräknas inte medföra några ökade kostnader för socialförsäkringen. Riksförsäkringsverket och försäkringskassorna föreslås få ansvaret för den administrativa hanteringen av de nya reglerna, som föreslås träda i kraft den 1 januari 2003.

1	Förslag till riksdagsbeslut	5
2	Lagtext	6
2.1	Förslag till lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring.....	6
2.2.	Förslag till lag om ändring i lagen (2002:000) om ändring i lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt	9
2.3	Förslag till lag om ändring i lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring.....	10
2.4.	Förslag till lag om ändring i lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension	12
2.5	Förslag till lag om ändring i lagen (2000:798) om ändring i lagen (1998:702) om garantipension.....	14
2.6	Förslag till lag om ändring i lagen (2000:461) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn.....	15
2.7	Förslag till lag om ändring i lagen (2001:761) om bostadstillägg till pensionärer m.fl.....	18
2.8	Förslag till lag om ändring i lagen (2001:853) om äldreförsörjningsstöd	21
3	Ärendet och dess beredning.....	23
4	Allmän bakgrund	23
5	Personkretsen och dess omfattning.....	24
6	Gällande och beslutade bestämmelser om socialförsäkringsförmåner vid institutionsvistelse på statens bekostnad	25
7	Överväganden och förslag	30
7.1	Allmänna överväganden.....	30
7.2	Aktivitetsersättning och sjukersättning	32
7.3	Ålderspension och äldreförsörjningsstöd	38
7.4	Efterlevandepension och efterlevandestöd.....	42
7.5	Sjukpenning, m.m.	44
7.6	Föräldrapenning	45
7.7	Arbetsskadelivränta, m.m.....	45
7.8	Handikappersättning och vårdbidrag	47
7.9	Bostadstillägg till pensionärer	48
7.10	Övriga socialförsäkringsförmåner	51
8	Genomförande och ikraftträdande av förslagen.....	51
8.1	Ekonomiska och administrativa konsekvenser m.m.	51
8.2	Ikraftträdande och övergångsregler.....	54
9	Författningskommentar.....	55
9.1	Förslaget till lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring.....	55
9.2	Förslaget till lag om ändring i lagen (2002:000) om ändring i lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt.....	57
9.3	Förslaget till lag om ändring i lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring.....	57

9.4	Förslaget till lag om ändring i lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension	58	Prop. 2001/02:164
9.5	Förslaget till lag om ändring i lagen (2000:798) om ändring i lagen (1998:702) om garantipension	59	
9.6	Förslaget till lag om ändring i lagen (2000:461) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn.....	59	
9.7	Förslaget till lag om ändring i lagen (2001:761) om bostadstillägg till pensionärer m.fl.	60	
9.8	Förslaget till lag om ändring i lagen (2001:853) om äldreförsörjningsstöd	61	
Bilaga 1	Sammanfattning av betänkandet Pension på institution (SOU 2000:112)	62	
Bilaga 2	Förteckning över remissinstanser som avgett yttrande över betänkandet Pension på institution (SOU 2000:112	66	
Bilaga 3	Lagrådsremissens lagförslag	67	
Bilaga 4	Lagrådets yttrande.....	80	
	Utdrag ur protokoll vid regeringsammanträde den 14 mars 2002.....	82	

Regeringen föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring,
2. lag om ändring i lagen (2002:000) om ändring i lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt,
3. lag om ändring i lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring,
4. lag om ändring i lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension,
5. lag om ändring i lagen (2000:798) om ändring i lagen (1998:702) om garantipension,
6. lag om ändring i lagen (2000:461) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn,
7. lag om ändring i lagen (2001:761) om bostadstillägg till pensionärer m.fl. och
8. lag om ändring i lagen (2001:853) om äldreförsörjningsstöd.

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring

Härigenom föreskrivs att det i lagen (1962:381) om allmän försäkring¹ skall införas två nya paragrafer, 16 kap. 20 och 21 §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

16 kap.

20 §

Sjukersättning och aktivitetserättning skall inte utges för tid efter det att den försäkrade sextio dagar i följd varit frihetsberövad på grund av att han eller hon är

– häktad

– intagen i kriminalvårdsanstalt eller

– intagen i ett hem som avses i 12 § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga för verkställighet av sluten ungdomsvård. Förmånerna skall åter utges för tid från och med den trettionde dagen före frigivningen. För tid under vilken den försäkrade vistas utanför en kriminalvårdsanstalt enligt 34 § lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt tillämpas i stället bestämmelserna i 21 §.

Utan hinder av första stycket utges sjukersättning och aktivitetserättning för tid under vilken den försäkrades fängelsestraff verkställs utanför kriminalvårdsanstalt enligt 33 a § lagen om kriminalvård i anstalt.

Skall sjukersättning eller aktivitetserättning inte betalas ut för del av en kalendermånad, beräknas förmånen för varje dag till en trettiondel av månadsbeloppet och avrundas till närmaste högre krontal.

¹ Lagen omtryckt 1982:120.

Försäkringskassan får medge en nära anhörig, som för sitt uppehålle är beroende av den försäkrade, rätt att helt eller delvis uppbära sjukersättning eller aktivitetsersättning som enligt första stycket annars inte skall utges. Utbetalning av del av förmån till nära anhörig skall i första hand ske från den inkomstrelaterade ersättningen.

21 §

För varje dag som en försäkrad, som uppbär sjukersättning eller aktivitetsersättning, på grund av skyddstillsyn med särskild behandlingsplan vistas i ett sådant familjehem eller hem för vård eller boende som avses i socialtjänstlagen (2001:453) skall han eller hon betala för sitt uppehålle för den tid under vilken staten bekostar vistelsen. Betalning skall ske genom att försäkringskassan, efter skatteavdrag enligt skattbetalningslagen (1997:483), gör avdrag från sjukersättning eller aktivitetsersättning när denna betalas ut. Om den försäkrade samtidigt med sådan ersättning uppbär pensionsförmåner enligt 4 eller 6 kap. lagen (2000:461) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn, livränta enligt 4 kap. lagen (1976:380) om arbetskadeförsäkring eller ålderspension enligt lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension, skall endast ett avdrag göras från de sammantagna förmånerna.

Avdraget uppgår till 80 kr för dag. Det får dock utgöra högst en tredjedel av förmånernas månadsbelopp efter skatteavdrag delat

*med 30. Därvid skall det belopp
varmed minskning sker avrundas
till närmaste lägre krontal.* Prop. 2001/02:164

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003 och skall tillämpas be-
träffande ersättning som avser tiden efter ikraftträdandet.

2.2 Förslag till lag om ändring i lagen (2002:000) om ändring i lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt

Prop. 2001/02:164

Härigenom föreskrivs att 12 § lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt i stället för dess lydelse enligt lagen (2002:000) om ändring i nämnda lag skall ha följande lydelse.

Lydelse enligt prop. 2001/02:84

Föreslagen lydelse

12 §

En intagen är skyldig att delta i den verksamhet och ha den sysselsättning i övrigt som anvisas honom eller henne. Den som får ålderspension enligt lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension eller lagen (1998:702) om garanti-pension får dock inte åläggas att ha någon sysselsättning, och den som *får* sjukersättning eller aktivitetsersättning enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring får åläggas att ha sysselsättning bara av den art och omfattning som kan anses lämplig för honom eller henne.

En intagen är skyldig att delta i den verksamhet och ha den sysselsättning i övrigt som anvisas honom eller henne. Den som får ålderspension enligt lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension eller lagen (1998:702) om garanti-pension får dock inte åläggas att ha någon sysselsättning, och den som *har beviljats* sjukersättning eller aktivitetsersättning enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring får åläggas att ha sysselsättning bara av den art och omfattning som kan anses lämplig för honom eller henne.

Härigenom föreskrivs att det i lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring² skall införas två nya paragrafer, 6 kap. 8 och 9 §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 kap.

8 §

Sådan livränta som avses i 4 kap. skall inte utges för tid efter det att den försäkrade sextio dagar i följd varit frihetsberövad på grund av att han eller hon är

– häktad

– intagen i kriminalvårdsanstalt eller

– intagen i ett hem som avses i 12 § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga för verkställighet av sluten ungdomsvård. Livräntan skall åter utges för tid från och med den trettionde dagen före frigivningen. För tid under vilken den försäkrade vistas utanför en kriminalvårdsanstalt enligt 34 § lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt tillämpas i stället bestämmelserna i 9 §.

Utan hinder av första stycket utges livränta för tid under vilken den försäkrades fängelsestraff verkställs utanför kriminalvårdsanstalt enligt 33 a § lagen om kriminalvård i anstalt.

Skall livränta inte betalas ut för del av en kalendermånad, beräknas förmånen för varje dag till en trettiondel av månadsbeloppet och avrundas till närmaste högre krontal.

² Lagen omtryckt 1993:357.

Försäkringskassan får medge en nära anhörig, som för sitt uppehålle är beroende av den försäkrade, rätt att helt eller delvis uppbära livränta som enligt första stycket annars inte skall utges.

9 §

För varje dag som en försäkrad, som uppbär livränta enligt 4 kap., på grund av skyddstillsyn med särskild behandlingsplan vistas i ett sådant familjehem eller hem för vård eller boende som avses i socialtjänstlagen (2001:453) skall han eller hon betala för sitt uppehålle för den tid under vilken staten bekostar vistelsen. Betalning skall ske genom att försäkringskassan, efter skatteavdrag enligt skattbetalningslagen (1997:483), gör avdrag från livräntan när denna betalas ut. Om den försäkrade samtidigt med livräntan uppbär sjukersättning eller aktivitetsersättning enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring, pensionsförmåner enligt 4 eller 6 kap. lagen (2000:461) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn, ålderspension enligt lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension eller lagen (1998:702) om garantipension eller äldreförsörjningsstöd enligt lagen (2001:853) om äldreförsörjningsstöd, skall endast ett avdrag göras från de sammantagna förmånerna.

Avdraget uppgår till 80 kr för dag. Det får dock utgöra högst en tredjedel av förmånernas månadsbelopp efter skatteavdrag delat med 30. Därvid skall det belopp varmed minskning sker avrundas till närmaste lägre krontal.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003 och skall tillämpas beträffande livränta som avser tid efter ikraftträdandet.

2.4 Förslag till lag om ändring i lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension

Prop. 2001/02:164

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension

dels att rubriken närmast före 14 kap. 1 § skall lyda "Åtgärder på grund av felaktig utbetalning och ändrad pensionsrätt, m.m.",

dels att det skall införas en ny paragraf, 14 kap. 9 §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

14 kap.

9 §

En pensionsberättigad skall betala för sitt uppehälle för varje dag som han eller hon är

– häktad

– intagen i kriminalvårdsanstalt eller

– på grund av skyddstillsyn med särskild behandlingsplan vistas i ett sådant familjehem eller hem för vård eller boende som avses i socialtjänstlagen (2001:453). Vid vistelse i ett familjehem eller ett hem för vård eller boende gäller detta endast för den tid under vilken staten bekostar vistelsen. Betalning skall ske genom att försäkringskassan, efter skatteavdrag enligt skattbetalningslagen (1997:483), gör avdrag från ålderspensionen när denna betalas ut. Om den pensionsberättigade samtidigt med inkomstgrundad ålderspension uppbär garantipension enligt lagen (1998:702) om garantipension, äldreförsörjningsstöd enligt lagen (2001:853) om äldreförsörjningsstöd, sjukersättning enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring eller livränta enligt 4 kap. lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring, skall endast ett avdrag göras från de sammantagna förmånerna.

Avdraget uppgår till 80 kr för dag. Det får dock utgöra högst en tredjedel av förmånernas månadsbelopp efter skatteavdrag delat

med 30. Därvid skall det belopp varmed minskning sker avrundas till närmaste lägre kronotal.

Avdrag skall inte göras för tid under vilken den pensionsberättigades fängelsestraff verkställs utanför kriminalvårdsanstalt enligt 33 a § lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt. Avdrag skall heller inte göras, om den pensionsberättigade är berättigad till sjukersättning enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring eller livränta enligt 4 kap. lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring men förmånen enligt 16 kap. 20 § förstnämnda lag eller 6 kap. 8 § sistnämnda lag inte skall utges.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003 och skall tillämpas beträffande ersättning som avser tid efter ikraftträdandet.

2.5 Förslag till lag om ändring i lagen (2000:798) om
ändring i lagen (1998:702) om garantipension

Prop. 2001/02:164

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1998:702) om garantipension dels att 5 kap. 5 § i stället för dess lydelse enligt lagen (2000:798) om ändring i nämnda lag skall upphöra att gälla,

dels att 5 kap. 1 § i stället för dess lydelse enligt lagen (2000:798) om ändring i nämnda lag skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 kap.

1 §

För garantipension gäller i tillämpliga delar följande bestämmelser i lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension:

– 12 kap. 1 och 2 §§ om ansökan,

– 12 kap. 3 § första stycket samt andra stycket första och andra meningen om återkallelse och minskning,

– 12 kap. 5 § första och andra styckena samt 6 och 8 §§ om utbetalning,

– 14 kap. 1 § första och tredje styckena om återbetalning, och

– 14 kap. 7 och 8 §§ om avdrag på pension.

Vid samtidig utbetalning av garantipension och pension enligt lagen om inkomstgrundad ålderspension skall avrundning enligt 12 kap. 5 § andra stycket lagen om inkomstgrundad ålderspension ske på garantipensionen.

För garantipension gäller i tillämpliga delar följande bestämmelser i lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension:

– 12 kap. 1 och 2 §§ om ansökan,

– 12 kap. 3 § första stycket samt andra stycket första och andra meningen om återkallelse och minskning,

– 12 kap. 5 § första och andra styckena samt 6 och 8 §§ om utbetalning,

– 14 kap. 1 § första och tredje styckena om återbetalning, och

– 14 kap. 7–9 §§ om avdrag på pension.

2.6 Förslag till lag om ändring i lagen (2000:461) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn

Prop. 2001/02:164

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2000:461) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn

dels att 7 kap. 14 § skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas en ny paragraf, 7 kap. 14 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 kap.

14 §

Om en pensionsberättigad som avses i 4 eller 6 kap. sedan minst trettio dagar i följd är intagen i kriminalvårdsanstalt eller är häktad skall, från och med den trettioförsta dagen, garantipension enligt denna lag utges med högst ett belopp som innebär att garantipensionen tillsammans med inkomstgrundad efterlevandepension eller änkepension enligt denna lag uppgår till för månad räknat 4,5 procent av prisbasbeloppet. Såsom intagen räknas även den som olovligen avvikit från anstalt eller vistas utom anstalt med anledning av permission. Skall garantipensionen dras in för del av en kalendermånad, beräknas garantipensionen för varje dag till en trettiondel av månadsbeloppet och avrundas till närmaste krontal.

Om en pensionsberättigad som avses i 4 eller 6 kap. *och som inte uppbär ålderspension enligt lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension eller lagen (1998:702) om garantipension eller äldreförsörjningsstöd enligt lagen (2001:853) om äldreförsörjningsstöd* sedan minst trettio dagar i följd är intagen i kriminalvårdsanstalt eller är häktad skall, från och med den trettioförsta dagen, garantipension enligt denna lag utges med högst ett belopp som innebär att garantipensionen tillsammans med inkomstgrundad efterlevandepension eller änkepension enligt denna lag uppgår till för månad räknat 4,5 procent av prisbasbeloppet. *Denna begränsning gäller inte för tid under vilken den pensionsberättigades fängelsestraff verkställs utanför kriminalvårdsanstalt enligt 33 a § lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt.* Såsom intagen räknas även den som olovligen avvikit från anstalt eller vistas utom anstalt med anledning av permission. *För tid under vilken en pensionsberättigad vistas utanför en kriminalvårdsanstalt enligt 34 § lagen om kriminalvård i anstalt tillämpas i stället bestämmelserna i 14 a §.* Skall garantipensionen dras in för del av en kalendermånad, beräknas garantipensionen för varje dag till en trettiondel av

månadsbeloppet och avrundas till närmaste *högre* krontal.

Om ett barn sedan minst trettio dagar i följd på statens bekostnad vårdats på anstalt eller annars fått kost och bostad, får efterlevandestöd till barn enligt 3 kap. inte utges. Sådan förmån får dock utges för tid då barnet är inackorderat vid sameskola. Skall efterlevandestödet dras in för del av en kalendermånad, beräknas efterlevandestödet för varje dag till en trettiondel av månadsbeloppet och avrundas till närmaste krontal.

Om ett barn sedan minst trettio dagar i följd på statens bekostnad vårdats på anstalt eller annars fått kost och bostad, får efterlevandestöd till barn enligt 3 kap. inte utges. Sådan förmån får dock utges för tid då barnet är inackorderat vid sameskola. Skall efterlevandestödet dras in för del av en kalendermånad, beräknas efterlevandestödet för varje dag till en trettiondel av månadsbeloppet och avrundas till närmaste *högre* krontal.

I fråga om en elev i specialskola får efterlevandestöd utges utan hinder av bestämmelserna i andra stycket för tid då eleven vistas utom skolan. För sådan tid skall 16 § andra stycket lagen (1998:703) om handikappersättning och vårdbidrag tillämpas på motsvarande sätt.

14 a §

För varje dag som en pensionsberättigad, som uppbär pensionsförmåner enligt 4 eller 6 kap. men inte ålderspension enligt lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension eller lagen (1998:702) om garantipension eller äldreförsörjningsstöd enligt lagen (2001:853) om äldreförsörjningsstöd, på grund av skyddstillsyn med särskild behandlingsplan vistas i ett sådant familjehem eller hem för vård eller boende som avses i socialtjänstlagen (2001:453) skall han eller hon betala för sitt uppehälle för den tid under vilken staten bekostar vistelsen. Betalning skall ske genom att försäkringskassan, efter skatteavdrag enligt skattbetalningslagen (1997:483), gör avdrag från pensionsförmånerna enligt 4 eller 6 kap. när de betalas ut. Om den pensionsberättigade samtidigt med förmånerna uppbär aktivitetserättning eller sjukersättning enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring eller livränta enligt 4 kap. lagen (1976:380) om arbets-

skadeförsäkring, skall endast ett avdrag göras från de sammantagna förmånerna.

Avdraget uppgår till 80 kr för dag. Det får dock utgöra högst en tredjedel av förmånernas månadsbelopp efter skatteavdrag delat med 30. Därvid skall det belopp varmed minskning sker avrundas till närmaste lägre krontal.

2.7 Förslag till lag om ändring i lagen (2001:761) om bostadstillägg till pensionärer m.fl.

Prop. 2001/02:164

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2001:761) om bostadstillägg till pensionärer m.fl.

dels att 2, 7 och 18 §§ skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas en ny paragraf, 17 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §

Bostadstillägg enligt denna lag kan utges till den som uppbär

1. hel ålderspension enligt lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension eller hel garantipension enligt lagen (1998:702) om garantipension,

2. sjukersättning eller aktivitetsersättning enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring,

3. änkepension enligt lagen (2000:461) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn,

4. änkepension enligt lagen (2000:462) om införande av lagen (2000:461) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn,

5. särskild efterlevandepension enligt lagen om införande av lagen (2000:461) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn,

6. hustrutillägg enligt lagen (1998:708) om upphävande av lagen (1994:309) om hustrutillägg i vissa fall då make uppbär folkpension, eller

7. pension eller invaliditetsförmån enligt lagstiftningen i en stat som ingår i Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, under förutsättning att förmånen motsvarar svensk pension eller ersättning enligt 1-6.

Bostadstillägg kan också utges till en änka som enbart på grund av bestämmelserna i 1 kap. 6 § tredje stycket lagen om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn inte uppbär änkepension.

Bostadstillägg kan också utges till den vars sjukersättning eller aktivitetsersättning har vilandeförklarats enligt 16 kap. 16 § lagen om allmän försäkring.

Bostadstillägg kan också utges när sjukersättning eller aktivitetsersättning har vilandeförklarats enligt 16 kap. 16 § lagen om allmän försäkring *eller har dragits in i fall som avses i 16 kap. 20 § samma lag.*

7 §

Bostadstillägg utges endast för den bostad där den bidragsberättigade har sitt huvudsakliga boende (permanentbostaden). För bostad i särskild boendeform lämnas bostadstillägg endast för boende i lägenhet eller för boende i en- och tvåbäddsrums.

En bidragsberättigad som vistas eller bor i en särskild boendeform eller i ett liknande boende är berättigad till bostadstillägg för sin ursprungliga permanentbostad under högst sex månader från det att försäkringskassan har bedömt vistelsen eller boendet i den särskilda boendeformen som stadigvarande.

I fråga om den som är intagen i kriminalvårdsanstalt och avtjänar fängelsestraff som överstiger två år utges bostadstillägg under längst två månader efter det att vistelsen i kriminalvårdsanstalt inleddes eller verkställigheten av fängelsestraffet på annat sätt påbörjades. Bostadstillägg får dock utges för tiden från och med den tredje månaden före den månad då frigivning skall ske eller från och med den månad under vilken fängelsestraff verkställs utanför kriminalvårdsanstalt enligt 33 a § lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt.

17 a §

När den bidragsgrundande inkomsten beräknas skall bortses från sådan förändring i utbetalning av aktivitetsersättning, sjukersättning, pensionsförmåner, äldreförsörjningsstöd och livränta som föranleds av att den bidragsberättigade är häktad, är intagen i kriminalvårdsanstalt, är intagen i ett hem som avses i 12 § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga för verkställighet av sluten ungdomsvård eller på grund av skyddstillsyn med särskild behandlingsplan vistas i ett sådant familjehem eller hem för vård eller boende som avses i socialtjänstlagen (2001:453).

18 §

Reduceringsinkomsten utgörs av summan av

- pension, sjukersättning eller aktivitetsersättning enligt 2 §,
- pension eller invaliditetsförmån som utges enligt utländsk lagstiftning,
- inkomst av kapital enligt 12 § första stycket 3,
- tillägg till den bidragsgrundande inkomsten enligt 16 och 17 §§, och
- 80 procent av övriga delar av den bidragsgrundande inkomsten, minskad med ett fribelopp enligt 19 §.

Vad som föreskrivs i 17 a § om beräkning av bidragsgrundande inkomst gäller också när reduceringsinkomsten beräknas. Prop. 2001/02:164

Härigenom föreskrivs att det i lagen (2001:853) om äldreförsörjningsstöd skall införas en ny paragraf, 10 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

10 a §

En stödberättigad skall betala för sitt uppehälle för varje dag som han eller hon är

– häktad

– intagen i kriminalvårdsanstalt eller

– på grund av skyddstillsyn med särskild behandlingsplan vistas i ett sådant familjehem eller hem för vård eller boende som avses i socialtjänstlagen (2001:453). Vid vistelse i ett familjehem eller ett hem för vård eller boende gäller detta endast för den tid under vilken staten bekostar vistelsen. Betalning skall ske genom att försäkringskassan, efter skatteavdrag enligt skattbetalningslagen (1997:483), gör avdrag från äldreförsörjningsstödet när det betalas ut. Om den stödberättigade samtidigt med stödet uppbär ålderspension enligt lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension eller lagen (1998:702) om garantipension eller livränta enligt 4 kap. lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring, skall endast ett avdrag göras från de sammantagna förmånerna.

Avdraget uppgår till 80 kr för dag. Det får dock utgöra högst en tredjedel av förmånernas månadsbelopp efter skatteavdrag delat med 30. Därvid skall det belopp varmed minskning sker avrundas till närmaste lägre kronotal.

Avdrag skall inte göras för tid under vilken den stödberättigades fängelsestraff verkställs utanför kriminalvårdsanstalt enligt 33 a § lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt. Avdrag skall heller inte

göras, om den stödberättigade är berättigad till livränta enligt 4 kap. lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring men förmånen enligt 6 kap. 8 § sistnämnda lag inte skall utges.

Prop. 2001/02:164

Den 17 juni 1999 beslutade regeringen om direktiv (dir. 1999:51) för en särskild utredare att göra en översyn av de bestämmelser inom socialförsäkringen som reglerar rätten till förmåner för tid under vilken en försäkrad på det allmännas kostnad vistas på institution. I uppdraget ingick att kartlägga olika institutionsvistelsers inverkan på de intagnas rätt till olika socialförsäkringsförmåner och de intagnas skyldighet att betala avgift för uppehållet. Det ingick också att överväga vilka principer som skall ligga till grund för vad som bör gälla när en person, som har rätt till socialförsäkringsförmåner och som vistas på en institution, får sina levnadsomkostnader täckta utan att avgift debiteras. Vidare ingick att lämna förslag till regler som behövs för att motverka att intagna personer överkompenseras, varvid skulle eftersträvas att de som har rätt till socialförsäkringsförmåner behandlas enhetligt i fråga om inverkan av institutionsvistelse på deras ekonomiska förhållanden.

Arbetet påbörjades i augusti 1999. Under tiden 15 februari – 31 maj 2000 gjordes ett uppehåll i utredningsarbetet då det visade sig nödvändigt att avvakta kommande förslag om reformering av förtidspensionssystemet. Dessa förslag lades fram under slutet av juni månad 2000 i form av departementspromemorierna Sjukersättning (Ds 2000:39) och Aktivitetsersättning (Ds 2000:40). Utredningens arbete avslutades därefter i november 2000 då betänkandet Pension på institution (SOU2000:112) avlämnades.

Förslagen i de två departementspromemorierna har efter remissbehandling legat till grund för regeringens proposition Sjukersättning och aktivitetsersättning i stället för förtidspension (prop. 2000/01:96). Propositionen har godkänts av riksdagen (bet. 2000/01:SfU15, rskr. 2000/01:257). Förslagen i betänkandet Pension på institution har grundats på regelsystemens föreslagna utformning fr.o.m. den 1 januari 2003.

Betänkandet har remissbehandlats och finns tillgängligt på regeringens hemsida www.regeringen.se. En sammanställning av remissyttrandena finns tillgänglig hos Socialdepartementet (dnr S2000/8459/SF).

Lagrådet

Regeringen beslutade den 21 februari 2002 att inhämta Lagrådets yttrande över det lagförslag som finns i *bilaga 3*. Lagrådets yttrande finns i *bilaga 4*. Regeringen har följt Lagrådets förslag.

4 Allmän bakgrund

Inom socialförsäkringsområdet har bedrivits och bedrivs alltjämt ett omfattande reformarbete. Reformeringen av det allmänna ålderspensionssystemet innebär helt nya principer för beräkning och finansiering av förmånerna. Detta har även fått följdverkningar för efterlevandepensionerna, förtidspensionssystemet och olika tilläggsförmåner

till pension inom det hittillsvarande pensionssystemet, t.ex. bostadstillägg till pensionärer (BTP). Riksdagen har under 2000 beslutat om reformering av efterlevandepensioneringen och under 2001 har beslut fattats även ifråga om reformeringen av systemen för förtidspensioner och BTP.

Riksdagen har under 2001 även beslutat om att införa ett äldre-försörjningsstöd fr.o.m. 2003. Detta nya stöd som är inkomstprövat skall garantera personer som är bosatta i Sverige och är 65 år eller äldre en viss lägsta levnadsnivå. Bestämmelserna om äldreförsörjningsstöd finns i lagen (2001:853) om äldreförsörjningsstöd. De som förväntas bli beviljade detta stöd är ofta invandrare som kommit hit sent i livet och därför inte uppfyller bosättningskravet för oavkortad garantipension.

När en försäkrad har rätt till flera förmåner samtidigt, samordnas ofta dessa så att en förmån bortfaller eller reduceras. Därmed förhindras att den försäkrade blir överkompenserad. En annan situation med inslag av överkompensation kan uppkomma när en försäkrad uppbär socialförsäkringsförmåner samtidigt som hans eller hennes levnadsomkostnader täcks av det allmänna, t.ex. vid en institutionsvistelse. Inom socialförsäkringen förekommer att förmåner bortfaller eller reduceras vid en sådan vistelse. Med tiden har emellertid utvecklats en ordning som innebär att en försäkrad som är intagen på institution behåller sin förmån och i stället efter faktura skall betala för uppehälle och liknande. En sådan ordning tillämpas när en sjukvårdshuvudman eller kommun svarar för dessa kostnader.

5 Personkretsen och dess omfattning

Förslagen i denna lagrådsremiss är begränsade till att avse socialförsäkringsförmåner för personer vid en institutionsvistelse som bekostas av staten. Det är fråga om vistelse på kriminalvårdsanstalt, intagning i häkte, sluten ungdomsvård och kontraktsvård. Med vistelse avses i detta sammanhang sluten vistelse, dvs. en vistelse som normalt omsluter dygnet och som innebär att den enskilde intar dygnsvilan på den aktuella institutionen. Förslagen avser i första hand pensionsberättigade enligt 10 kap. 2 § första stycket lagen om allmän försäkring (AFL). I denna bestämmelse anges att ”därest pensionsberättigad under hel månad är intagen i kriminalvårdsanstalt eller är häktad eller eljest på statens bekostnad är intagen i anstalt eller ock tillfälligt vistas utom anstalten må av hans å månaden belöpande folkpension ej utgå högre belopp än regeringen bestämmer”. Förslagen omfattar även personer som uppbär den nya förmånen äldreförsörjningsstöd, som fr.o.m. 2003 kan utges till vissa personer som fyllt 65 år.

En vistelse i ett hem för vård eller boende kan utgöra en straffrättslig påföljd som vid sluten ungdomsvård enligt 31 kap. 1 a § brottsbalken. Tvångsvård enligt lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall (LVM) samt verkställighet av sluten ungdomsvård sker endast på sådana hem för vård och boende för vilka Statens institutionsstyrelse (SiS) är central förvaltningsmyndighet. Vid vård enligt LVM och lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) betalar den intagnes

hemkommun kostnaderna för placeringen. Förslaget avser således endast sådan sluten ungdomsvård för vilken staten står för kostnaderna.

För en person som vistas på behandlingshem på grund av att han eller hon har dömts till s.k. kontraktsvård betalar staten (kriminalvården) i dag den del av vårdkostnaderna som avser tiden fram till en tänkt villkorlig frigivning. Denna tidpunkt beräknas med ledning av ett alternativt fängelsestraff som normalt anges i brottmålsdomen. I dag reduceras inte folkpensionen för dem som vistas på behandlingshem som ett led i kontraktsvård.

Med hjälp av Riksförsäkringsverkets pensionsregister har det varit möjligt för den särskilde utredaren att få fram antalet personer som vid en viss dag under 2000 fått sin folkpension reducerad med tillämpning av 10 kap. 2 § AFL. Genom detta framkom en ögonblicksbild som antagits motsvara genomsnittligt antal reducerade folkpensionsförmåner per månad. Efter samkörning med kriminalvårdens register var det möjligt att få fram hur många personer som hade fått sin folkpension reducerad på grund av vistelse på kriminalvårdsanstalt.

De framtagna uppgifterna visar att ca 600 personer fick sin folkpension reducerad enligt 10 kap. 2 § AFL. Drygt 90 procent av dessa uppbar förtidspension eller sjukbidrag, medan knappt 6 procent var ålderspensionärer. Vidare framkom att ca 90 procent av de personer som fick sin pension reducerad var intagna i kriminalvårdsanstalt. Ca 35 procent av dessa hade en strafftid på mer än 2 år. Av de ca 10 procent som fått sin folkpension reducerad, men som inte var intagna i kriminalvårdsanstalt antogs flertalet ha varit häktade. Några få bedömdes vara elever på en statlig specialskola eller var föremål för sluten ungdomsvård. Av de intagna förtidspensionärerna hade närmare hälften fått pensionen på grund av missbruksrelaterade diagnoser och närmare 40 procent på grund av psykiska störningar och beteendestörningar som inte är drogrelaterade. Åldersmässigt framkom att drygt 40 procent av förtidspensionärerna var 40–49 år och att endast ett fåtal var yngre än 30 år. Av undersökningen framgår inte hur många som var kvinnor.

Sammanfattningsvis kan konstateras att det är fråga om en mycket begränsad grupp som får sin folkpension reducerad enligt 10 kap. 2 § AFL. Gruppen utgörs nästan helt av personer som uppbar förtidspension eller sjukbidrag.

6 Gällande och beslutade bestämmelser om socialförsäkringsförmåner vid institutionsvistelse på statens bekostnad

För den som är intagen i kriminalvårdsanstalt eller är häktad gäller i dag vissa begränsningar i rätten till socialförsäkringsförmåner. I det följande lämnas en redovisning av de gällande begränsningsreglerna för de viktigaste förmånerna. Med anledning av att principiellt sett viktiga förändringar är beslutade för flera av förmånssystemen fr.o.m. den 1 januari 2003, redovisas också dessa som en nödvändig utgångspunkt för de förslag som läggs fram i denna lagrådsremiss.

Enligt 10 kap. 2 § lagen om allmän försäkring (AFL) skall pensionsförmåner reduceras på visst sätt om den pensionsberättigade är intagen i kriminalvårdsanstalt eller är häktad.

I kungörelse (1971:831) om pensionsbelopp enligt 10 kap. 2 § första stycket AFL anges att folkpension som avses i 10 kap. 2 § AFL skall utges med högst ett belopp som motsvarar 30 procent av folkpensionen för en ogift folkpensionär enligt 6 kap. 2 § första stycket AFL i dess lydelse före den 1 januari 2001 jämte pensionstillskott enligt 2 § första stycket lagen (1969:205) om pensionstillskott. Vidare anges att om en pensionsberättigad på grund av sitt tillstånd uppenbarligen inte kan tillgodoräkna sig detta belopp till sin personliga nytta, får RFV besluta om att sätta ned beloppet, dock till lägst 500 kronor per år.

Ytterligare bestämmelser om pension till intagna finns i RFV:s föreskrifter om allmän pension vid viss anstaltsvård (RFFS 1998:8). Enligt dessa skall folkpension som satts ned med stöd av 10 kap. 2 § första stycket AFL inte räknas upp om en arbetstagare vistas utom anstalten under en i förväg bestämd tid som inte överstiger 30 dagar. Olovlig avvikelse från anstalt skall inte heller föranleda att folkpension räknas upp.

Den 1 januari 2003 ersätts det nuvarande förtidspensionssystemet av en ordning med aktivitetsersättning för dem som är 19–29 år och sjukersättning för personer som är äldre. Grundskyddet, dvs. garanti-ersättningarna, i det reformerade systemet innefattar i likhet med det nuvarande förtidspensionssystemet inte några intjänade rättigheter och är bosättningsbaserat. Den inkomstrelaterade aktivitets- och sjukersättningen är arbetsbaserad. De nya förmånerna kommer till skillnad från dagens förtidspension att ingå i sjukförsäkringen. De nya förmånerna skall täcka inkomstbortfall som uppkommer på grund av långvarig eller varaktig medicinskt grundad nedsättning av arbetsförmågan. Det innebär också att förmånerna inte kan sägas innehålla något moment av sparande eller intjänande.

Ålderspension

Ålderspension i form av folkpension och pensionstillskott kan i det hittillsvarande ålderspensionssystemet reduceras om en ålderspensionär under hel månad är intagen i kriminalvårdsanstalt eller är häktad eller annars på statens kostnad är intagen i anstalt. Bestämmelserna om reducering är desamma som gäller för förtidspension i form av folkpension och som redovisats ovan.

I det reformerade ålderspensionssystemet kan garantipension enligt 5 kap. 5 § lagen (1998:702) om garantipension reduceras för tid under vilken den pensionsberättigade är intagen i kriminalvårdsanstalt eller är häktad. Inkomstgrundad ålderspension kan däremot inte reduceras. Garantipensionen kan reduceras endast om den pensionsberättigade är intagen i kriminalvårdsanstalt eller är häktad under längre tid än 30 dagar. Därefter utges garantipensionen med högst ett belopp som innebär att garantipensionen tillsammans med inkomstgrundad ålderspension enligt lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension (LIP) för

månad räknad uppgår till 4,5 procent av prisbasbeloppet, dvs. för närvarande 1 706 kronor per månad. Detta innebär att en person som inte uppbär någon garantipension, utan endast inkomstgrundad ålderspension inte kommer att få någon reduktion av ålderspensionen. Av detta följer också att ju lägre inkomstgrundad och därmed större garantipension en person uppbär, desto större blir reduktionen. Eftersom garantinivån är högre för ogifta än gifta – 2,13 resp. 1,9 gånger prisbasbeloppet (37 900 kronor) – får dessutom en ogift person vidkännas större reduktion av sin garantipension än en gift person. Störst reduktion får således en ensamstående person med full garantipension. En sådan person får en månadsreduktion med 5 021 kronor (6 727 – 1 706).

Efterlevandepension och efterlevandestöd

Det reformerade ålderspensionssystemet har medfört att de nuvarande förmånerna folkpension och ATP i efterlevandepensionssystemet på samma sätt som i ålderspensionssystemet fr.o.m. 2003 kommer att ersättas av andra förmåner. Efterlevandepension till vuxen som i dag utges i form av omställningspension och särskild efterlevandepension skall fortsättningsvis utges i form av omställningspension, medan den särskilda efterlevandepensionen avvecklas efter 2002. Omställningspensionen som utges till såväl män som kvinnor kommer fr.o.m. 2003 att utges under en omställningstid på 10 månader. Efterlevandepension till barn skall utges i form av barnpension. Änkepensionsförmåner på grund av tidigare övergångsbestämmelser kommer att beviljas även efter 2003.

Liksom ålderspensioner reduceras i det till ålderspension anpassade efterlevandepensionssystemet endast garantipensionsdelen av änkepension och omställningspension vid institutionsvistelse. De nuvarande reglerna innebär att garantipensionen för en person, som sedan minst trettio dagar i följd är intagen i kriminalvårdsanstalt eller är häktad, fr.o.m. den trettioförsta dagen skall utges med högst ett belopp som tillsammans med inkomstgrundad efterlevandepension eller änkepension uppgår till 4,5 procent av prisbasbeloppet räknat för månad.

Äldreförsörjningsstöd

Äldreförsörjningsstödet, som införs den 1 januari 2003, är en inkomstprövad förmån som skall garantera personer som är bosatta i Sverige och är 65 år eller äldre en viss lägsta levnadsnivå. De som kan komma att beviljas äldreförsörjningsstöd är oftast invandrare som kommit hit sent i livet och därför inte uppfyller bosättningskravet för rätt till oavkortad folkpension. De kan därför inte försörja sig på sin pension utan är i dag i stor utsträckning hänvisade till ekonomiskt bistånd. Biståndet är dock inte avsett som permanent försörjning utan som en tillfällig lösning.

Storleken på det äldreförsörjningsstöd som lämnas beror på den stödberättigades inkomster. Genom stödet skall den enskilde tillförsäkras en skälig levnadsnivå vad gäller försörjningen och även tillförsäkras medel att täcka vissa boendekostnader. Boendekostnaden får i likhet med vad som gäller för det särskilda bostadstillägget till pensionärer (SBTP) uppgå till högst 5 700 kronor för den som är ogift och till högst 2 850

kronor till gift. Skälig levnadsnivå till försörjningen beräknas också på samma sätt som vid beräkning av SBTP och är 1,294 prisbasbelopp för den som är gift och 1,084 prisbasbelopp för den som är ogift. Enligt gällande prisbasbelopp innebär det 4 087 kronor i månaden för ensamstående och 3 424 kronor i månaden för den som är gift. Äldre-försörjningsstödet är skattefritt.

Sjukpenning

Enligt 3 kap. 15 § första stycket bd AFL utges inte sjukpenning för tid när den försäkrade vistas på en institution på det allmännas bekostnad. Detta gäller för tid när en försäkrad är intagen i kriminalvårdsanstalt eller är häktad, men även när försäkrad är intagen i ett särskilt ungdomshem, s.k. § 12-hem med stöd av 3 § LVU. Gemensamt för de situationer när sjukpenning inte skall utges är att det för den försäkrade föreligger ett arbetshinder som beror på att han eller hon vistas på en institution av andra skäl än sjukdom. En intagen som har medgetts att få utföra arbete eller delta i undervisning eller annan särskilt anordnad verksamhet utanför anstalten och som under den tiden blir sjuk kan emellertid få sjukpenning enligt 3 kap. 15 § AFL.

Föräldrapenning

När en kvinna vid tiden för förlossningen är intagen i kriminalvårdsanstalt eller ett särskilt ungdomshem, får försäkringskassan efter framställning av föreståndaren besluta att kvinnans föräldrapenning skall betalas ut till föreståndaren för att användas till kvinnans och barnets nytta.

Vidare gäller att den som är intagen i kriminalvårdsanstalt eller är häktad endast i begränsad utsträckning kan få ha ett barn hos sig i anstalten. Medför en kvinna spädbarn vid intagningen i kriminalvårdsanstalt eller föder hon därefter barn, kan hon få tillstånd att ha barnet hos sig. Innan beslut fattas för en intagen att ha barn varaktigt hos sig på anstalten skall samråd ske med socialnämnden i den kommun där barnet vistas. En intagen skall förses med nödvändig utrustning och få sådana bostads- och levnadsförhållanden som behövs för en tillfredsställande vård av barnet. Under denna tid kan kvinnan tillgodogöra sig föräldrapenningen antingen den betalas ut direkt till henne eller anstalten (häktet). Följer inte barnet med till anstalten eller häktet eller lämnar denna en tid efter födelsen kan föräldrapenningen utbetalas till den som vårdar barnet. Detta kan vara barnets far, sammanboende som kvinnan tidigare varit gift med eller har eller har haft barn med eller en rättslig vårdnadshavare som har barnet i sin vård.

Arbetskadeföränta

Några särskilda bestämmelser som reglerar rätten till arbetskadeföränta vid intagning på institution på statens bekostnad finns inte. I de fall en försäkrad med föränta även har förtidspension sker en samordning med föräntan. Denna innebär att föräntan minskas på så sätt att den utges

endast till den del som överstiger förtidspensionen. Samma gäller för den som har efterlevandepension och efterlevandelivränta. Prop. 2001/02:164

Handikappersättning och vårdbidrag

Handikappersättning kan utges till försäkrad som har fyllt 16 år och som, innan han eller hon fyllt 16 år, har fått sin funktionsförmåga nedsatt för avsevärd tid så att han eller hon behöver hjälp av någon annan person för att klara sin dagliga livsföring, för att kunna förvärvsarbeta eller studera eller har betydande merutgifter. Vid bedömningen av rätten till handikappersättning vägs hjälpbehovet samman med den försäkrades merutgifter.

Vårdbidrag utges till en förälder för vård av barn som inte fyllt 16 år om barnet på grund av sjukdom, utvecklingsstörning eller annat funktionshinder behöver särskild tillsyn eller vård under minst sex månader eller det på grund av barnets sjukdom eller funktionshinder uppkommer merkostnader. Vårdbidraget utges antingen enbart för merarbete som orsakas av barnets vård och tillsynsbehov eller för både merarbete och merkostnader. Det kan även utges enbart för merkostnader.

För den som vistas på en institution som tillhör eller till vars drift det betalas ut bidrag från staten, en kommun eller ett landsting, gäller att handikappersättningen eller vårdbidraget påverkas endast om denna vistelse pågår mer än sex månader.

Som en följd av reformeringen av förtidspensionssystemet gäller också fr.o.m. 2003 att den övre åldersgränsen för rätt till vårdbidrag höjs från 16 år till längst halvårsskiftet det år en person fyller 19 år. Åldersgränsen för rätt till handikappersättning höjs i motsvarande mån och inträder således tidigast fr.o.m. andra kalenderhalvåret det år en person fyller 19 år.

Bostadstillägg till pensionärer (BTP)

Bostadstillägg till pensionärer (BTP) lämnas till den som är bosatt i Sverige samt uppbär bl.a. ålderspension eller förtidspension. BTP lämnas också till den vars förtidspension har vilandeförklarats enligt 16 kap. 6 § AFL. Vidare gäller att bostadstillägg endast lämnas för den bostad i vilken en pensionär har sitt huvudsakliga boende (permanentbostaden).

Fr.o.m. 2003 införs nya regler för bostadstillägg till pensionärer m.fl. De nya reglerna som finns i lagen (2001:761) om bostadstillägg till pensionärer m.fl. innebär bl.a. en anpassning till de reformerade systemen för ålders- och förtidspensioner.

En pensionär som vistas eller bor i en särskild boendeform eller i en liknande inrättning är berättigad till bostadstillägg för den ursprungliga permanentbostaden under högst sex månader från det att försäkringskassan bedömt vistelsen eller boendet i den särskilda boendeformen som stadigvarande. Prövningen av om bostadstillägg skall betalas ut görs i dag enligt de grundläggande bestämmelserna i lagen (1994:308) om bostadstillägg till pensionärer. Det innebär att en prövning görs av om den enskildes bostad kan anses som permanentbostad. I praxis anses

intagen i kriminalvårdsanstalt inte vara bosatt på anstalten. Varken i förarbetena eller i RFV:s allmänna råd finns någon vägledning för försäkringskassan om hur bostadstillägget skall hanteras när en pensionsberättigad under längre tid är intagen på en sådan institution.

Övriga förmåner

Enligt gällande bestämmelser betalas inte underhållsstöd till barn, assistansersättning och barnbidrag ut vid vistelse på institution på det allmännas bekostnad.

7 Överväganden och förslag

7.1 Allmänna överväganden

Det får anses ligga i sakens natur att de olika förmånerna inom socialförsäkringen har skiftande karaktär och ofta skall tillgodose helt olika behov. Förmånerna kan indelas i sådana som är avsedda att utgöra ett allmänt ekonomiskt stöd till den försäkrades försörjning samt i sådana olika specialdestinerade förmåner som kan ses som bidrag till vissa särskilda behov som den försäkrade kan ha. Till de förra hör pension, äldreförsörjningsstöd, aktivitetsersättning och sjukersättning, sjukpenning samt föräldrapenning. Till de senare hör t.ex. bostadsstöd, handikappersättning och vårdbidrag. Avgörande för när de senare skall utges, är om den försäkrade bedöms ha sådana särskilda kostnader som förmånen skall vara ett bidrag till.

Vid en institutionsvistelse under vilken den försäkrades allmänna levnadsomkostnader helt eller delvis täcks av det allmänna finns det av naturliga skäl normalt sett ett minskat behov av ett allmänt ekonomiskt stöd till försörjningen från samhället. Motsvarande gäller ibland även för de mer specialinriktade förmånerna. De särskilda kostnader som motiverar dessa förmåner kan vid en institutionsvistelse i vissa fall bortfalla och i andra fall kvarstå. Detta beror dels på vilken slags kostnad som avses, dels vilken slags institution det är fråga om. Detta leder till slutsatsen att det inte är lämpligt att införa enhetliga regler för de generella försörjningsstöden och de specialinriktade förmånerna.

Det finns även viktiga principiella skillnader mellan två av de förmåner som utgör ett allmänt ekonomiskt stöd, nämligen ålderspension och förtidspension. Ålderspension i form av inkomstrelaterad ålderspension utgör intjänade rättigheter och kan karaktäriseras som en del av tidigare förvärvsinkomster som skjutits upp till ålderdomen. Ålderspensionen är också avsedd att betalas ut till den försäkrade under resten av livet.

Förtidspensionen utgör däremot i princip inte någon intjänad rättighet. Förtidspension är emellertid, som namnet anger, en form av ålderspension som den, som på grund av medicinska orsaker blivit helt eller delvis arbetsoförmögen kan få i förtid. Tilläggs pension (ATP) i form av förtidspension beräknas också i princip efter samma regler som gäller för beräkning av ålderspension. I det reformerade förtids-

pensionssystemet med förmånsslagen sjukersättning och aktivitetsersättning, som införs fr.o.m. 2003, skall däremot inkomstbortfallsprincipen gälla. Det innebär således att försäkringen i viss utsträckning får en helt ny inriktning i förhållande till dagens förtidspension, eftersom den i högre grad än i nuvarande system knyter an till den försäkrades faktiska framtida inkomstbortfall som uppkommer vid medicinskt orsakad arbetsoförmåga genom att den inkomstrelaterade aktivitets- eller sjukersättningen beräknas på grundval av en antagandeinkomst.

I dag reduceras, som redovisats i avsnitt 6, en försäkrads folkpension för att han eller hon är intagen i en kriminalvårdsanstalt. Intagna i förvärvsaktiv ålder i sådan anstalt måste nästan utan undantag under den tid straffet verkställs avstå från sitt förvärvsarbete och inkomster från detta. Under straffverkställigheten har alla intagna utom ålderspensionärer skyldighet att delta i olika verksamheter som anordnas för dem och därmed få vissa inkomster. Om man vill uppnå enhetliga ekonomiska villkor för olika kategorier intagnas vistelse i kriminalvårdsanstalt bör åtminstone alla intagna i förvärvsaktiv ålder få vidkännas förlust av sina inkomster från samhället utanför anstalten.

Annorlunda förhåller det sig med intagna ålderspensionärer som inte har skyldighet som andra intagna att delta i sysselsättning som ger inkomster under vistelsen på anstalten. Deras pensionsförmåner är också avsedda att utges under resten av livet. Därför ligger det närmast till hands att jämföra dem med ålderspensionärer med eget boende, men som tidvis kan vara intagna på andra institutioner som sjukhus och behandlingshem.

Detta leder fram till regeringens slutsats att bestämmelserna om hur ålderspension, aktivitetsersättning/sjukersättning – vid en institutionsvistelse på statens bekostnad skall bygga på olika principer, eftersom ålderspensionärer och personer med aktivitetsersättning/sjukersättning har alltför olika villkor under institutionsvistelsen och deras förmåner har alltför olika karaktär.

I avsnitten 7.2–7.10 redovisas förslag till den närmare utformningen av vad som bör gälla vid institutionsvistelse för de olika socialförsäkringsförmånerna. Gemensamt för dessa förslag skall enligt regeringen vara att reduktionen av förmåner inte sker förrän den försäkrade faktiskt har påbörjat sin institutionsvistelse. Den som är häktad i sin frånvaro skall inte beröras av någon reduktion. Även personer som med elektronisk övervakning vistas utanför anstalten under slutet av sin verkställighet anser regeringen skall få behålla sina förmåner under förutsättning att denna vistelse utanför anstalten varar över hela dygnet.

Regeringens förslag: Den som uppbär aktivitets- eller sjukersättning och som intas i kriminalvårdsanstalt, häktas eller verkställer sluten ungdomsvård skall få behålla sin förmån under de första 60 dagarna av institutionsvistelsen eller häktningen. Därefter skall förmånen dras in tillfälligt högst den tid för vilken den är beviljad. Fr.o.m. den trettionde dagen före frigivningsdagen skall den indragna förmånen åter betalas ut.

Som en konsekvens av det ovan föreslagna skall ändring göras i bestämmelserna om sysselsättningsplikt i 12 § lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt. Vad som där föreskrivs om intagna som får sjukersättning eller aktivitetsersättning skall i stället gälla intagna som har beviljats sådan förmån.

För tid under vilken en person verkställer fängelsestraff utanför kriminalvårdsanstalt enligt 33 a § lagen om kriminalvård i anstalt (KvaL) skall aktivitetsersättning eller sjukersättning inte dras in.

Tillfälligt indragen aktivitetsersättning eller sjukersättning skall kunna betalas ut helt eller delvis till en nära anhörig som för sitt uppehälle är beroende av den försäkrade.

Den som uppbär aktivitetsersättning eller sjukersättning och på statens bekostnad genomgår s.k. kontraktsvård i ett sådant hem för vård eller boende eller familjehem som avses i socialtjänstlagen, skall från första dagen av institutionsvistelsen betala för uppehållet genom avdrag på förmånen. Avdrag skall göras med 80 kronor per dag, dock högst med en tredjedel av förmånen, räknat efter skatt. Motsvarande skall gälla när en intagen i kriminalvårdsanstalt placeras utanför anstalt enligt 34 § KvaL.

Om den förmånsberättigade samtidigt också uppbär omställningspension, änkepension, arbetsskadelivränta i form av egenlivränta eller inkomstgrundad ålderspension skall bara ett avdrag göras på förmånerna och högst med en tredjedel av de sammanlagda förmånerna.

Utredningens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens med undantag för att begreppet vilande aktivitetsersättning/sjukersättning ersatts med tillfälligt indragen aktivitetsersättning/sjukersättning. Enligt utredningens förslag skall dock ersättningarna vara vilande vid placering enligt 34 § KvaL. Möjligheten att verkställa fängelsestraff utanför anstalt enligt 33 a § KvaL fanns inte när utredningen lämnade sina förslag.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser som yttrat sig är positiva till förslaget. *Riksförsäkringsverket (RFV)* ifrågasätter utredningens argument för att skilda regler skall gälla för den som uppbär aktivitetsersättning/sjukersättning respektive ålderspension. *RFV* anser att den som uppbär aktivitetsersättning/sjukersättning i praktiken kan ha svårt att fullgöra sin sysselsättningsplikt, i vart fall om med sysselsättningsplikt avses sådan verksamhet som närmast kan motsvara ett arbete. *RFV* ifrågasätter å andra sidan varför en person med aktivitetsersättning eller sjukersättning skall få uppbära ersättningen under de första sextio dagarna, eftersom en sådan ordning gynnar den personen i förhållande till en förvärvsarbetande som tas in på anstalt.

RFV anser också att det från administrativ synpunkt vore olyckligt om aktivitetsersättning/sjukersättning till intagna betalas ut under de första sextio dagarna eftersom dessa förmåner i övrigt skall betalas ut med månadsbelopp. *RFV* anser även att det är olyckligt att använda begreppet vilande aktivitetsersättning eller sjukersättning efter de första sextio dagarnas vistelse i kriminalvårdsanstalt, då detta lätt kan leda till missförstånd. *Sveriges Pensionärers Riksförbund* avstyrker förslaget med motiveringen att det leder till att de som uppbär aktivitetsersättning/sjukersättning skulle komma att gynnas ekonomiskt samt att alla intagna drabbas av omställningsproblem vid intagning och av initialkostnader vid frigivning. *Hovrätten för västra Sverige* framhåller att det är angeläget att också klargöra vad som skall gälla om en försäkrad är häktad i sin frånvaro med avseende på vilandeförklaring av förmånen. *Länsrätten i Stockholms län* kan inte finna att den föreslagna vilanderegeln vid frihetsberövande ingår i det som i annat sammanhang föreslagits beträffande aktivitetsersättning. Om det saknas en uttrycklig bestämmelse om att aktivitetsersättning skall kunna vara vilande under intagningstid som sammanlagt överstiger nittio dagar bör en sådan införas. *Riksskatteverket (RSV)* framhåller att aktivitetsersättning och sjukersättning består av en pensionsgrundande inkomstrelaterade ersättning och en garantiersättning som inte är pensionsgrundande. I de fall den försäkrade har rätt till båda dessa delar och utbetalning sedan görs av en del av ersättningen till en nära anhörig behövs en regel om hur denna utbetalning fördelar sig på inkomstrelaterad ersättning respektive garantiersättning. *RSV* erinrar om att det är den förmånsberättigade som beskattas för förmånen även om den betalas ut till den anhörige. *Kriminalvårdsstyrelsen* instämmer i förslaget och anser att det är väl avvägt och grundat på ett rehabiliterande synsätt. Detta gäller också uppfattningen att korttidsdömda främst av sociala skäl skall undantas från vilanderegeln.

Skälen för regeringens förslag: Fr.o.m. 2003 införs aktivitetsersättning och sjukersättning i stället för förmånerna förtidspension/sjukbidrag vid långvarig eller varaktig medicinskt grundad nedsättning av arbetsförmågan. De nya förmånerna kommer att tillhöra sjukförsäkringssystemet. De nya förmånerna har främst karaktären av en riskförsäkring och skall täcka de inkomster den försäkrade antas skulle ha haft om försäkringsfallet inte hade inträffat. En person som intas i kriminalvårdsanstalt är i regel förhindrad att utföra ett reguljärt arbete på grund av att han eller hon inte får vistas ute i samhället. I den situationen beror varken arbetshindret eller inkomstbortfallet på sjukdom, funktionshinder eller liknande. Det är i stället anstaltsvistelsen som är hindret och orsakar inkomstbortfallet.

Alla som är intagna i kriminalvårdsanstalt har sysselsättningsplikt med undantag för ålderspensionärer. Det innebär att även de som nu uppbär förtidspension, fr.o.m. 2003 aktivitetsersättning eller sjukersättning, har sysselsättningsplikt och får samma ersättning för arbete eller deltagande i annan anordnad verksamhet som övriga intagna. Dock får den som har dessa förmåner åläggas sysselsättning bara av den art och omfattning som anses lämplig för honom eller henne. Detta innebär således inte, som Riksförsäkringsverket uppger, att den som uppbär aktivitetsersättning/sjukersättning i praktiken kommer ha svårt att fullgöra sin

sysselsättningsplikt, utan flerparten av dessa förmånstagare är tillförsäkrade en viss ekonomisk trygghet under anstaltsvistelsen. Vidare erhåller de, liksom övriga intagna, hälso- och sjukvård samt andra förmåner vid sjukdom, arbetsbrist och liknande som utges enligt 44 § lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt. Ersättning vid arbetsbrist eller om den intagne är oförmögen till arbete lämnas endast i den mån det inte utges ålders- eller förtidspension. Det innebär att de får en väsentlig del av sina levnadsomkostnader täckta av det allmänna. Dagens regler i AFL innebär dessutom att de får behålla en viss del av sin förtidspension/sjukbidrag under hela anstaltsvistelsen.

Det kan också ifrågasättas om det av behandlingsskäl kan vara motiverat att låta intagna till någon del få behålla sin aktivitetsersättning eller sjukersättning även om deras levnadsomkostnader är starkt reducerade. Regeringen har under senare år framhållit att förtidspensioneringen inte skall ha en passiviserande effekt och uttalat att reformeringen av förtidspensionssystemet måste innehålla en väl avvägd balans mellan målen att ge ekonomisk trygghet och stimulera till eget förvärvsarbete. Mycket talar för att utbetalning av aktivitetsersättning och sjukersättning till intagna i kriminalvårdsanstalt skulle kunna ha en passiviserande effekt. Den ovan nämnda sysselsättningsplikten är en viktig åtgärd i strävandena till en anpassning till samhället utanför anstalterna. Det skulle sannolikt vara förenat med betydande svårigheter att motivera intagna att under anstaltsvistelsen arbeta eller delta i anordnad programverksamhet om dessa ändå har fast inkomst i form av aktivitetsersättning eller sjukersättning. Även från rehabiliteringssynpunkt är det att föredra om dessa förmånstagare har likvärdiga ekonomiska förutsättningar som övriga intagna. I anslutning härtill bör nämnas att försäkringskassans samordningsansvar för rehabilitering av försäkrade med aktivitetsersättning och sjukersättning även omfattar intagna i kriminalvårdsanstalt.

Med hänvisning till det ovan anförda anser regeringen att flera skäl talar för att aktivitetsersättning eller sjukersättning i princip inte skall betalas ut till en intagen i anstalt. Regeringen anser dock att en anstaltsvistelse inte skall behöva innebära att själva rätten till aktivitetsersättning och sjukersättning går förlorad. Därför föreslås att dessa ersättningar tillfälligt skall dras in under tiden på anstalt vilket innebär att de åter kan börja betalas ut vid frigivningen. Utredningen har föreslagit att dessa förmåner skall förklaras vilande under denna tid. Regeringen gör emellertid den bedömningen att begreppet vilandeförklaring skall vara förbehållet den situation när en förmånstagare önskar att pröva att förvärvsarbete, något som inte gäller vid intagning på institution.

Vidare anser regeringen att det, liksom i nuvarande system, skall finnas en möjlighet att efter behovsprövning utbetala aktivitetsersättning/sjukersättning till en nära anhörig som för sitt uppehälle är beroende av förmånstagaren när förmånen är tillfälligt indragen. Behovsprövningen bör ske på samma sätt som i dag. Som Riksskatteverket påpekat måste då anges hur denna utbetalning fördelar sig på garantiersättning och inkomstrelaterad ersättning för att pensionsrätt skall kunna beräknas. Enligt regeringens uppfattning bör

därvid sådan utbetalning i första hand avse inkomstrelaterad aktivitetsersättning/sjukersättning.

Däremot anser regeringen att korta frihetsberövanden inte bör medföra något uppehåll i utbetalningen av aktivitetsersättning/sjukersättning. Både administrativa och sociala skäl talar för detta. Det blir färre ärenden att hantera och hanteringen bör bli säkrare. De minskade levnadsomkostnader som uppkommer när en person är intagen i kriminalvårdsanstalt inträffar till viss del med viss eftersläpning och den intagne bör ges möjlighet att ställa om sin ekonomi innan förmånen tillfälligt dras in. För den som har kostnader för sin bostad kan det också vara nödvändigt att ha tillräckligt med medel att t.ex. kunna betala den del av kostnaden som inte täcks av bostadstillägg. Regeringen bedömer, i likhet med utredningen, att aktivitetsersättning och sjukersättning inte skall dras in förrän efter 60 dagar efter det att den försäkrade togs in i kriminalvårdsanstalt eller häktades. Om en häktad överförs direkt till en kriminalvårdsanstalt skall vistelsen i häktet och anstalten ses som en sammanhängande vistelse. Riksförsäkringsverket har framhållit att det från administrativ synpunkt vore olyckligt om aktivitetsersättning/sjukersättning skall beräknas per dag, eftersom dessa förmåner i övrigt skall betalas ut för kalendermånad. Regeringen har förståelse för verkets uppfattning, men anser att det är nödvändigt att för denna begränsade grupp förmånstagare tillämpa dagberäkning av förmånen för att få ett materiellt tillfredsställande resultat. Principen om dagberäkning av pensionsförmåner vid institutionsvistelse är för övrigt redan vedertagen genom nuvarande bestämmelser i 5 kap. 5 § lagen om garanti-pension.

Med hänsyn till att den intagne kan förväntas ha vissa initialkostnader vid frigivningen uppkommer frågan om aktivitetsersättningen/sjukersättningen skall börja betalas ut vid den tidpunkten eller tidigare. För att en intagen skall kunna ha medel tillgängliga redan på frigivningsdagen bedömer regeringen att det är rimligt att den tillfälliga indragningen av förmånen upphör fr.o.m. den trettionde dagen före frigivningen. Detta bör vara möjligt att administrativt klara, eftersom tidpunkten för frigivning är känd i ett tidigt skede av straffverkställigheten. Om tidpunkten för frigivning senareläggs i ett sent skede av straffverkställigheten, t.ex. på grund av den intagnes misskötsamhet, kan det medföra att den tillfälliga indragningen upphör för tidigt. I sådant fall får försäkringskassan besluta om återbetalning och avräkning vid senare utbetalning med stöd av 20 kap. 4 § AFL.

Beträffande personer som avtjänar fängelsestraff förekommer sedan den 1 oktober 2001 en försöksverksamhet med frigivningsförberedelser utanför anstalten. Inom ramen för denna försöksverksamhet kan den som avtjänar fängelse i lägst två år efter ansökan om individuell prövning medges att avtjäna högst fyra månader av straffet, omedelbart före villkorlig frigivning, genom verkställighet utanför anstalt. Verkställigheten skall därvid ske genom intensivövervakning med elektronisk kontroll. Bestämmelser därom finns i 33 a § lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt.

Verkställighet genom intensivövervakning med elektronisk kontroll innebär att den dömda förbjuds att lämna sin bostad annat än för vissa, av frivården, bestämda ändamål och på särskilt angivna tider. Sådana

ändamål kan vara arbete, studier, behandling eller deltagande i kriminalvårdens programverksamhet. Det krävs att den dömda har någon form av sysselsättning som kan schemaläggas men det behöver inte vara ett ordinarie, avlönat arbete. Det kan också vara fråga om en samhällstjänstliknande sysselsättning som frivården ordnar eller en sysselsättningsfrämjande åtgärd som arbetsförmedlingen erbjuder. Att utgångsförbudet efterlevs kontrolleras med elektroniska hjälpmedel och genom hembesök.

I förarbetena till bestämmelserna om verkställighet utanför anstalt genom intensivövervakning med elektronisk kontroll uttalade regeringen bl.a. följande (prop. 2000/01:76 s. 30). Precis som vid frigång och § 34-placeringar borde den som deltar i försöksverksamheten med intensivövervakning som ett led i frigivningsförberedelserna vara inskriven vid anstalten fram till tidpunkten för villkorlig frigivning. Det innebär att han eller hon i socialförsäkringshänseende etc. behandlas på samma sätt som vid verkställighet i anstalt. Utgångspunkten var att de intagna som slussas ut genom intensivövervakning skall arbeta och ha inkomster så att de själva kan betala sin hyra och andra omkostnader. När så inte är fallet har kriminalvården ett kostnadsansvar som utgår från hur förhållandena hade varit om den dömda vistats i anstalten. Som exempel nämndes att om den som hade frigång inte fick avtalsenlig lön, full ersättning från annan myndighet eller inte hade beviljats särskilt vuxenstudiestöd skulle kriminalvårdsmyndigheten betala timersättning motsvarande studier i anstalten, studiematerial, kursavgifter, nödvändiga resor samt sörja för den intagnes kost. Beträffande intensivövervakning som ett led i frigivningsförberedelserna kom kostnadsansvaret emellertid att bli mer omfattande, bl.a. tillkom kostnader för boende. Det borde ankomma på Kriminalvårdsstyrelsen att meddela de närmare bestämmelser som behövs för att kriminalvården skall kunna fullgöra sitt kostnadsansvar i dessa fall.

Enligt den s.k. normaliseringsprincipen har den som är intagen i kriminalvårdsanstalt eller står under övervakning inom frivården samma rätt till samhällets stödåtgärder och vårdinsatser som andra människor. Detta innebär att det är de vanliga samhällsorganen som ansvarar för de intagnas behov av arbete, vård, bostad m.m., på samma sätt som för medborgare i allmänhet. Kriminalvården har inte till uppgift att tillgodose sådana behov och har inte heller resurser till detta. Vad som däremot bör krävas av kriminalvården är att man under verkställigheten och inför frigivningen på ett aktivt sätt verkar för att det klarläggs vilka sådana behov som finns och att de i möjligaste mån tillgodoses. Det betyder att kriminalvården måste förmedla kontakter mellan den intagne och olika samhällsorgan men också att kriminalvården måste vara drivande när det gäller att utveckla formerna för samarbetet med de andra huvudmännen.

Som regeringen har redovisat i det föregående skall den tillfälliga indragningen av aktivitetsersättning/sjukersättning upphöra fr.o.m. den trettionde dagen före frigivningen. Regeringen föreslår nedan (se avsnitt 7.9) bl.a. att bostadstillägg till pensionärer skall kunna beviljas för en tremånadersperiod före frigivningen. Detta bör gälla samtliga intagna i kriminalvårdsanstalt. Det framstår som mindre ändamålsenligt att i dessa hänseenden ha olika regler beroende på om den enskilde är föremål för

verkställighet utanför anstalt eller inte. Vidare följer av 3 kap. 15 § sista stycket AFL att den som vistas utanför anstalten för att arbeta vid sjukdom kan få sjukpenning från sjukförsäkringen.

Regeringen anser bl.a. med hänsyn till normaliseringsprincipen det vara naturligt att personer som avtjänar fängelsestraff genom verkställighet utanför anstalt med stöd av 33 a § KvaL under sådana former att de vistas utanför anstalten dygnet runt omfattas av socialförsäkringssystemet fullt ut. Normalt skall de själva försöka svara för kostnader för uppehälle och bostad. De skall därför enligt förevarande förslag i förekommande fall vara berättigade till fulla socialförsäkringsförmåner liksom andra personer som vistas ute i samhället. Detta innebär bl.a. att den som genomgår verkställighet utanför anstalten skall kunna uppbära aktivitetsersättning eller sjukersättning.

Genom att aktivitetsersättning kommer att utges först fr.o.m. den 1 juli det år en person fyller 19 år är sannolikheten mycket liten för att den som verkställer sluten ungdomsvård skulle vara berättigad till denna förmån. Skulle detta ändå vara fallet skall, enligt regeringens uppfattning, en sådan ung person likställas med en person som är intagen i kriminalvårdsanstalt och har beviljats aktivitetsersättning. Samma regler om tillfällig indragning av aktivitetsersättningen skall således gälla för dem.

I de fall en person vistas på behandlingshem på grund av att han eller hon har dömts till s.k. kontraktsvård betalar kriminalvården i dag den del av vårdkostnaderna som avser tiden fram till den tänkta villkorliga frigivningen. Kostnaderna därefter svarar kommunen för. I dag reduceras inte folkpensionen för dem som vistas på behandlingshem som ett led i kontraktsvården. Eftersom de under denna tid får sina levnadsomkostnader täckta av det allmänna bör de enligt regeringens uppfattning inte samtidigt få behålla hela sin aktivitetsersättning/sjukersättning.

Till skillnad från dem som dömts till fängelse eller är häktade har de som dömts till kontraktsvård accepterat att genomgå behandling på behandlingshem. Rehabiliteringsskäl talar därför för att förmånen i dessa fall inte skall dras in tillfälligt. Vidare gäller att den försäkrade, när kommunen tar över kostnadsansvaret för behandlingen, sannolikt måste betala högst 80 kronor per dag till kommunen för uppehållet. Mot den bakgrunden anser regeringen att det är rimligt att, för den tid under vilken kriminalvården bekostar institutionsvistelsen, avdrag för uppehälle görs på aktivitetsersättningen/sjukersättningen med 80 kronor per dag, dock högst med en tredjedel av förmånen efter skatt. Om det vid sådan vård framkommer att den förmånsberättigade samtidigt också uppbär omställningspension, änkepension eller arbetsskadelivränta i form av egenlivränta skall bara ett sådant avdrag görs på förmånerna och högst med en tredjedel av de sammanlagda förmånerna.

Enligt 34 § KvaL kan en intagen medges att vistas utanför anstalten under lämplig tid för att bli föremål för särskilda åtgärder som kan antas underlätta hans eller hennes anpassning i samhället. Sådan vistelse utanför kriminalvårdsanstalt medges främst för att intagna skall få möjlighet att undergå behandling för drogmisbruk på behandlingshem. Placering enligt 34 § KvaL kan också ske för andra ändamål såsom studier vid en internatskola eller vård i familjehem. Kriminalvården har kostnadsansvaret för en intagen under vistelsen från placeringsdagen till

och med frigivningsdagen. Därefter övergår kostnadsansvaret normalt till en intagens hemkommun. En placering enligt 34 § KvaL förutsätter att den intagne är villig att medverka. Rehabiliteringsskäl talar därför för att förmånen i dessa fall inte skall dras in. I stället bör den försäkrade betala för uppehälle genom avdrag från aktivitetsersättningen/sjukersättningen på samma sätt som föreslagits för s.k. kontraktsvård. Enhetliga ekonomiska villkor bör gälla för dessa båda grupper bl.a. med hänsyn till att de kan komma att vistas på samma behandlingshem.

Som en följd av att aktivitetsersättning kan ges ut tidigast fr.o.m. den 1 juli det år en person fyller 19 år, finns det enligt regeringens bedömning inte något behov av regler om reducering av denna ersättning för elever som på statens bekostnad bor på elevhem vid specialskolor eller resurscenter.

7.3 Ålderspension och äldreförsörjningsstöd

Regeringens förslag: En ålderspensionär eller en stödberättigad som är intagen i kriminalvårdsanstalt, är häktad eller på statens bekostnad är föremål för s.k. kontraktsvård skall behålla sin ålderspension eller sitt äldreförsörjningsstöd. Däremot skall en sådan person betala för uppehållet genom avdrag på ålderspensionen och i förekommande fall äldreförsörjningsstödet. Sådant avdrag skall göras av försäkringskassan med 80 kronor om dagen, dock högst med en tredjedel av förmånerna efter skatt. Uppbär den pensionsberättigade eller den stödberättigade även sjukersättning eller arbetsskadelivränta skall ett gemensamt avdrag göras från samtliga dessa förmåner.

Avdrag skall inte göras för tid under vilken en person verkställer fängelsestraff utanför kriminalvårdsanstalt enligt 33 a § lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt. Avdrag skall heller inte göras, om den pensionsberättigade har beviljats sjukersättning eller arbetsskadelivränta men denna förmån dras in på grund av att han eller hon är intagen i kriminalvårdsanstalt eller är häktad.

Utredningens förslag: Överensstämmer i princip med regeringens. Möjligheten att verkställa fängelsestraff utanför anstalt enligt 33 a § KvaL fanns inte när utredningen lämnade sina förslag.

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanser som yttrat sig instämmer i princip i förslaget. *Föreningen Svenskt Näringsliv* anser dock att storleken på avgiften inte skall maximeras till 80 kronor per dag utan kunna vara högre så att den enskildes situation blir likställd med den som uppbär aktivitetsersättning eller sjukersättning. *Hovrätten för västra Sverige* anser att det bör klargöras i vilken mån en person med ålderspension eller garantipension som är häktad i sin frånvaro eller tillfälligt vistas utanför en kriminalvårdsanstalt skall vara avgiftsskyldig. *Justitiekanslern* pekar på den negativa konsekvensen med uttag av avgift för ålderspensionärer som oskyldigt suttit häktade eller varit intagna i anstalt, men anser att problemet kan lösas genom att det skapas en möjlighet till återbetalning av avgift. *Försäkringskassaförbundet* framhåller att för att avdragen skall kunna göras måste försäkringskassan omedelbart underrättas om när en ålderspensionär häktas eller blir

intagen i kriminalvårdsanstalt. *Riksförsäkringsverket* föreslår att avgiften på 80 kronor per dag betalas till Kriminalvårdsstyrelsen, som således skall ansvara för de administrativa rutinerna. *Kriminalvårdstyrelsen* framhåller att det måste vara socialförsäkringsadministrationen som driver in dessa avgiftsbelopp.

Skälen för regeringens förslag: Gemensamt för de olika ålderspensionsförmånerna är att de utgör varaktiga förmåner som är avsedda att betalas ut under resten av den pensionsberättigades liv. Det kan heller inte läggas några arbetslivsinriktade rehabiliteringsaspekter på frågor som rör rätten till utbetalning av ålderspensionsförmåner vid institutionsvistelse. Däremot kan det ifrågasättas om en person skall kunna uppbära hel ålderspension och samtidigt få en betydande del av sina levnadsomkostnader täckta till följd av institutionsvistelse på statens bekostnad. Enligt nuvarande regler i det reformerade ålderspensionssystemet kan garantipension reduceras för tid under vilken den pensionsberättigade är intagen i kriminalvårdsanstalt eller är häktad om det är fråga om mer än 30 dagar. Däremot kan inte inkomstgrundad ålderspension reduceras. Reglerna innebär att ju större garantipensionen är desto större blir reduktionen. Den ordningen anser regeringen inte vara tillfredsställande, eftersom den som har enbart inkomstgrundad ålderspension får behålla denna för tid under vilken han eller hon är intagen i kriminalvårdsanstalt eller häktad, medan den som har garantipension i samma situation får sin pension kraftigt reducerad. Till detta kommer att garantinivån är högre för ogifta än för gifta. Det innebär att det kommer att föreligga bristande enhetliga ekonomiska villkor vid institutionsvistelse i två viktiga avseenden. Villkoren växlar således dels beroende på ålderspensionens fördelning i det enskilda fallet på garantipension och inkomstgrundad ålderspension, dels på civilståndet.

Regeringen har vid sina överväganden funnit att det inte är rimligt att ålderspensionärer vid institutionsvistelse skall kunna behålla pensionsförmånerna fullt ut och samtidigt få sina levnadsomkostnader täckta av det allmänna. Sådan överkompensation bör motverkas så att det i möjligaste mån blir lika ekonomiska villkor för flertalet intagna ålderspensionärer. Ordningen för reduktion i det reformerade ålderspensionssystemet är inte tillfredsställande med hänsyn till att den som har enbart inkomstgrundad ålderspension får behålla denna när han eller hon är intagen i kriminalvårdsanstalt eller häktad, medan den som har garantipension i samma situation får sin pension kraftigt reducerad.

För att uppnå enhetliga ekonomiska villkor för de ålderspensionärer som vistas inom kriminalvården, måste det enligt regeringens mening skapas en ordning som innebär att de intagna skall vidkännas samma kostnad för uppehälle. Om denna sätts till ett fast belopp per dag, kan man också få enhetliga ekonomiska villkor mellan intagna ålderspensionärer i kriminalvårdsanstalt och dem som tillfälligt finns på kommunala eller landstingskommunala institutioner. Detta blir fallet om man av ålderspensionärer som är intagna i kriminalvårdsanstalt tar ut motsvarande ersättning för uppehälle som tillämpas av kommunerna. Därvid skall den intagne betala för uppehälle enbart genom att ett avdrag görs från ålderspensionsförmåner. Det är viktigt att slå fast att detta avdrag inte utgör någon straffrättslig sanktion. Syftet är endast att

motverka den överkompensation som uppkommer om en person både får hel ålderspension och fritt uppehälle.

Det kan visserligen från principiella utgångspunkter ifrågasättas om den som undergår ett frihetsstraff bör betala för uppehälle. Av intresse i sammanhanget är därför hur frågan om att ta ut ersättning för levnads-kostnader eller avgift i övrigt har hanterats i andra fall när en person är föremål för straffrättslig frihetsinskränkning.

Tidigare skulle den som hade frigång betala dagersättning till anstalten för varje frigångsdag, om inte särskilda skäl talade emot det. Detta gällde frigångare som hade avtalsenlig lön, full ersättning från annan myndighet eller beviljats särskilt vuxenstudiestöd. Dagersättningen avsåg inte specifik ersättning för t.ex. mat, utan var avsedd att täcka en del av kriminalvårdens kostnader för hela frigångsverksamheten, kostnader som frigångaren skulle haft om han eller hon inte vore intagen i anstalt. Ordningen med dagersättning vid frigång slopades främst på grund av stort administrativt arbete med att kräva in dessa ersättningar. Det hade också ifrågasatts om det inte krävdes lagstöd.

Avgift tas i dag ut från personer som avtjänar fängelsestraff genom elektronisk övervakning. Fängelsestraff på högst tre månader kan verkställas utanför anstalt med intensivövervakning med elektronisk kontroll. Om det är motiverat med hänsyn till den dömdes möjligheter att få inkomst under verkställigheten, skall han eller hon betala avgift med 50 kronor per verkställighetsdag, dock högst 3 000 kronor. Skyldigheten att betala avgift infördes mot bakgrund av att verkställigheten utanför anstalt i princip inte påverkade den dömdes inkomstmöjligheter. Vid föredragning i Lagrådet av det dåvarande lagförslaget om intensivövervakning avstyrkte en ledamot förslaget att ta ut avgift. Han ansåg att det var betänkligt om det vid sidan av det finstämda system för påföljdsval och straffmätning som fanns i brottsbalken växte fram ett avgiftssystem som byggde på andra principer. Det vore enligt honom olyckligt om proportionalitet mellan brott och straff på detta sätt fick vika för statsfinansiella intressen. För den dömda kunde det vara svårt att urskilja vad som var straff och vad som var en slags skatt. I propositionen Försöksverksamhet med intensivövervakning med elektronisk kontroll (prop. 1993/94:184 s. 19) anförde regeringen att det framstod som orättvist om den som hade straffverkställighet utanför anstalten skulle kunna få stora ekonomiska fördelar jämfört med den som var intagen i anstalt. Det var därför rimligt att vissa som verkställde straff utanför anstalten skulle betala avgift. Enligt en rekommendation av Europarådets ministerkommitté angående samhällstjänst och andra alternativ till fängelse skall kostnader för genomförandet i princip inte bäras av lagöverträdare. Detta är dock inte något absolut förbud utan endast en rekommendation.

Vidare förekommer att personer får betala avgift när de dömts till en straffrättslig påföljd som innebär frihetsinskränkning. Detta gäller dem som dömts till rättspsykiatrisk vård. Dessa kan, liksom vid annan sjukhusvård, få betala vårdavgift enligt hälso- och sjukvårdslagen med högst 80 kronor per dag. Å andra sidan får den dömda behålla sin ålderspension.

Regeringen anser att det inte finns några absoluta hinder mot att låta personer som verkställer fängelsestraff betala för uppehälle. För intagna

ålderspensionärer behöver detta inte medföra sämre ekonomiska villkor än hittills och heller inte sämre ekonomiska villkor än för övriga intagna, som normalt får avstå från förvärvsinkomster. En ordning enligt vilken intagna ålderspensionärer skall betala visst dagbelopp för uppehälle innebär att de ekonomiska villkoren inom gruppen ålderspensionärer blir mer enhetliga, eftersom i princip alla intagna ålderspensionärer i sådant fall får betala för uppehälle och således inte kan uppbära dubbla förmåner, dvs. både pension och fritt uppehälle.

Enligt regeringens uppfattning ligger det ett särskilt värde i att ålderspensionärer på olika institutioner får vidkännas kostnader för uppehälle med i princip samma belopp. Även detta talar för att en ålderspensionär skall betala visst schabloniserat belopp för uppehälle. Detta belopp för uppehälle bör bestämmas till 80 kronor per dag för att uppnå enhetlighet med vad som gäller vid sjukhusvård. Betalning skall ske endast på så sätt att försäkringskassan gör avdrag från ålderspensionen. På så sätt undviks att det uppkommer skuldbelopp för den intagne. Avdraget skall göras från pensionsbeloppet efter skatt, eftersom det inte förekommer rätt till avdrag vid inkomsttaxeringen för personliga levnadskostnader. Med hänsyn till att betalning av uppehälle skall ske endast genom avdrag från pensionsförmåner och i förekommande fall äldreförsörjningsstöd kan avdraget inte göras av kriminalvården.

Regeringen anser dock att det för dem som har låga ålderspensionsförmåner är motiverat med en begränsningsregel som innebär att de inte behöver betala 80 kronor per dag. Därför föreslås att avdraget för uppehållet begränsas till högst en tredjedel av pensionsförmånen. Det motsvarar bestämmelserna om minskning av sjukpenningens belopp i 3 kap. 15 § andra stycket AFL.

Äldreförsörjningsstödet, som införs den 1 januari 2003, är inkomstprövat och skall garantera personer som är bosatta i Sverige och är 65 år eller äldre en viss lägsta levnadsnivå. I vissa fall kommer äldreförsörjningsstöd att kunna ges ut tillsammans med en låg ålderspension.

I likhet med ålderspensionsförmånerna skall äldreförsörjningsstöd kunna lämnas under resten av den förmånsberättigades liv. Regeringen anser på samma sätt som för ålderspension att det inte är rimligt att den som uppbär äldreförsörjningsstöd vid en vistelse på anstalt skall få behålla denna förmån fullt ut och samtidigt få sina levnadsomkostnader täckta av det allmänna. En sådan överkompensation måste förhindras. Regeringen föreslår därför att ett avdrag för uppehållet även i dessa skall göras genom försäkringskassans försorg med 80 kronor per dag eller med högst en tredjedel av förmånsbeloppet. För den som uppbär både ålderspension och äldreförsörjningsstöd skall endast ett avdrag göras. Vid kontraktsvård eller § 34-placering gäller detta även sjukersättning och arbetsskadelivränta.

I det fall en ålderspensionär eller en person som helt eller delvis uppbär äldreförsörjningsstöd får s.k. kontraktsvård på statens bekostnad finner regeringen det naturligt att samma regel om avdrag skall gälla som när en ålderspensionär är intagen i kriminalvårdsanstalt.

Beträffande personer som avtjänar fängelsestraff förekommer sedan den 1 oktober 2001 en försöksverksamhet med frigivningsförberedelser utanför anstalten. Inom ramen för denna försöksverksamhet kan den som avtjänar fängelse i lägst två år efter ansökan om individuell prövning

medges att avtjäna högst fyra månader av straffet, omedelbart före villkorlig frigivning, genom verkställighet utanför anstalt. Verkställigheten skall därvid ske genom intensivövervakning med elektronisk kontroll. Bestämmelser därom finns i 33 a § lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt. Av skäl som redovisas i avsnitt 7.2 föreslår regeringen att någon reducering genom avdrag på ålderspension och i förekommande fall äldreförsörjningsstöd inte skall göras av den som verkställer fängelsestraff utanför anstalt.

Om en person i och för sig är berättigad till sjukersättning eller arbets-skadelivränta, men denna ersättning är indragen p.g.a. anstaltsvistelsen, skall något avdrag inte göras från ålderspensionen eller äldreförsörjningsstödet eftersom sjukersättningen och livräntan dras in.

Regeringen vill vidare understryka att eftersom en intagen som uppbär ålderspension och/eller äldreförsörjningsstöd får behålla större delen av förmånsbeloppet saknas motiv för att, som vid tillfälligt indragen aktivitetsersättning/sjukersättning, kunna betala ut förmånsbelopp till den förmånsberättigades anhöriga.

Justitiekanslern (JK) har ifrågasatt om återbetalning av avgift för uppehälle under tiden i häkte eller anstalt till följd av att en person blivit frikänd eller fått en lindrigare påföljd behöver lösas genom att det skapas en möjlighet till återbetalning av avgiften. Genom att betalning för uppehälle sker enbart genom avdrag på pension uppkommer inte, enligt regeringens uppfattning, frågan om JK skall ersätta någon för avgift. Ersättningsfrågan gäller i sådant fall i stället minskning av pensionen. JK bör därvid ha samma möjlighet att betala ut ersättning i framtiden som idag. Det bör dock anmärkas att om en person senare frikänns eller får en lindrigare påföljd har han eller hon under anstaltsvistelsen sparat in kostnaden för uppehälle.

7.4 Efterlevandepension och efterlevandestöd

Regeringens förslag: Den nuvarande regeln om reduktion av garantipension till omställningspension eller garantipension till änkepension för den som är intagen i kriminalvårdsanstalt eller häktad skall inte tillämpas om den försäkrade även uppbär inkomstgrundad ålderspension, garantipension eller äldreförsörjningsstöd. I dessa fall görs avdrag enbart från ålderspensionen eller äldreförsörjningsstödet.

Efterlevandepensionen skall inte heller reduceras för tid under vilken personen verkställer fängelsestraff enligt 33 a § lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt.

Den som uppbär omställningspension och garantipension till sådan pension eller änkepension och garantipension till sådan pension, men inte ålderspension eller äldreförsörjningsstöd, och som på statens bekostnad genomgår s.k. kontraktsvård skall betala för sitt uppehälle genom att försäkringskassan gör avdrag från förmånerna med 80 kronor per dag, dock med högst en tredjedel av förmånen efter skatt. Motsvarande skall gälla när en intagen i kriminalvårdsanstalt placeras utanför anstalten enligt 34 § KvaL. Om den pensionsberättigade därvid samtidigt uppbär aktivitetsersättning, sjukersättning eller arbetsskadelivränta skall ett gemensamt avdrag göras från förmånerna.

Utredningens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens. Möjligheten att verkställa fängelsestraff utanför anstalt enligt 33 a § KvaL fanns inte när utredningen lämnade sina förslag.

Remissinstanserna: *Riksförsäkringsverket (RFV)* anser att det saknas skäl att ha skilda regler för efterlevandepension och ålderspension och framhåller att en person kan samtidigt uppbära omställningspension eller änkepension och ålderspension (förtida uttag). I sådant fall bör enligt *RFV* avgift endast dras av från ålderspensionen. Enligt verket innebär utredningens förslag att både en avgift på 80 kronor tas ut och att garantipensionen till efterlevandepensionen sätts ned enligt 7 kap. 14 § lagen om efterlevandepension och efterlevandestöd till vuxna.

Skälen för regeringens förslag: De nuvarande reglerna innebär i korthet att efterlevandepensionen i form av garantipension reduceras fr.o.m. den trettioförsta dagen som en pensionsberättigad är intagen i kriminalvårdsanstalt eller är häktad. Garantipension utges därvid med högst ett belopp som tillsammans med inkomstgrundad efterlevandepension eller änkepension uppgår till 4,5 procent av prisbasbeloppet räknat för månad.

För förmånerna inom efterlevandepensioneringen kan konstateras att det är fråga om många olika och i många fall mycket blygsamma nivåer och att olika villkor i övrigt gäller för rätt till förmånerna. Till detta kommer att omställningspensionen och garantipensionen är tidsbegränsade i flera steg och att rätten till garantipension till änkepension inte är heltäckande. Omställningspensionen som utges till såväl män som kvinnor kommer fr.o.m. 2003 att ges ut under en omställningstid på tio månader. Vidare kan noteras att enligt den undersökning som utredningen företog vid ett tillfälle under 2000 framkom att endast en efterlevandepension till vuxna, en änkepension, då var reducerad.

Vid en samlad bedömning har regeringen inte funnit skäl ändra reglerna för reduktion av efterlevandepensioner till vuxna. Med hänsyn till syftet med omställningspensionen, har regeringen inte ansett det lämpligt att denna inte utbetalas efter en viss tids frihetsberövande.

I samband med att efterlevandepensionssystemet har anpassats till det reformerade ålderspensionssystemet har den särskilda efterlevandepensionen avskaffats. Enligt övergångsbestämmelserna i lagen (2000:462) om införande av lagen (2000:461) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn kan särskild efterlevandepension dock betalas ut även efter 2003, om förutsättningarna för sådan pension är uppfyllda dessförinnan. Enligt 8 § sista stycket införelagen skall bestämmelserna i bl.a. 7 kap. lagen om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn tillämpas på personer som är berättigade till särskild efterlevandepension. Detta medför att vad som nu har föreslagits vid institutionsvistelse kommer att omfatta även särskild efterlevandepension och garantipension till denna. Vidare följer av 1 § införelagen att även efterlevandepension som beviljats på grund av dödsfall som inträffat före 2002 omfattas av förslaget.

Beträffande personer som avtjänar fängelsestraff förekommer sedan den 1 oktober 2001 en försöksverksamhet med frigivningsförberedelser utanför anstalten. Inom ramen för denna försöksverksamhet kan den som avtjänar fängelse i lägst två år efter ansökan om individuell prövning

medges att avtjäna högst fyra månader av straffet, omedelbart före villkorlig frigivning, genom verkställighet utanför anstalt. Verkställigheten skall därvid ske genom intensivövervakning med elektronisk kontroll. Bestämmelser om detta finns i 33 a § lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt. Av skäl som redovisas i avsnitt 7.2 föreslår regeringen att någon reducering genom avdrag på efterlevandepensionen inte skall göras beträffande den som i sådant fall verkställer fängelsestraff utanför anstalt.

Regeringen anser, i likhet med Riksförsäkringsverket, att den som uppbär både efterlevandepension och ålderspension inte skall få vidkännas avdrag på båda förmånerna. Därför föreslås att bestämmelserna om reducering av efterlevandepensionen inte skall gälla för den som samtidigt uppbär ålderspension. På så sätt kommer endast ett avdrag att göras med högst 80 kronor per dag från ålderspensionen efter skatt.

Det är också rimligt att vuxna personer som uppbär efterlevandepensionsförmåner och genomgår s.k. kontraktsvård eller är placerad enligt 34 § KvaL i likhet med vad som föreslås när aktivitetsersättning och sjukersättning utges får betala för uppehållet med högst 80 kronor per dag.

7.5 Sjukpenning, m.m.

Regeringens bedömning: Gällande bestämmelser om sjukpenning, tillfällig föräldrapenning och smittbärrpenning vid intagning på institution bör inte ändras.

Utredningens bedömning: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: De fåtal remissinstanser som yttrat över förslaget tillstyrker det. *Föreningen Svenskt Näringsliv* framhåller att för den händelse att försäkringsersättning utbetalas under institutionsvistelse skall avgift tas ut av den enskilde så att de ekonomiska villkoren likställs för samtliga intagna.

Skälen för regeringens bedömning: Sjukpenning enligt 3 kap. 7 § AFL utges vid sjukdom som sätter ned den försäkrades arbetsförmåga med minst en fjärdedel. Sjukpenning utbetalas inte om en försäkrad på det allmännas bekostnad är intagen i särskilt ungdomshem eller är intagen i kriminalvårdsanstalt eller är häktad (3 kap. 15 § första stycket AFL). Bestämmelserna tillämpas även i fråga om tillfällig föräldrapenning och smittbärrpenning.

Gemensamt för de situationer i vilka sjukpenning inte skall utges enligt 3 kap. 15 § första stycket AFL är i praktiken att det för den försäkrade föreligger ett arbetshinder som beror på att den försäkrade vistas på institution av andra skäl än sjukdom. Detta sammanfaller med att det inte föreligger något försäkringsfall enligt 3 kap. 7 § AFL.

Regeringen gör den bedömningen att det inte finns några bärande skäl för att ändra den nuvarande ordningen som innebär att, för tid under vilken en försäkrad på det allmännas bekostnad vistas på institution eller liknande inrättning, sjukpenning, tillfällig föräldrapenning eller smittbärrpenning kan utges endast om omhändertagandet av den försäkrade beror på sjukdom.

Regeringens bedömning: Gällande bestämmelser om föräldrapenning vid institutionsvistelse på statens bekostnad bör inte ändras.

Utredningens bedömning: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans har inkommit med synpunkter.

Skälen för regeringens bedömning: Det faktum att föräldrapenning i princip endast utges vid vård av barn utgör i sig en begränsning av förmånen vid intagning i kriminalvårdsanstalt eller särskilt ungdomshem. En rapport från Socialstyrelsen och Kriminalvårdsstyrelsen från 1998 ger en allmän bild av hur begränsade möjligheterna är att ha barn hos sig i en anstalt.

Den som är intagen i kriminalvårdsanstalt eller är häktad kan endast i begränsad utsträckning få ha ett barn hos sig i anstalten. Medför en kvinna spädbarn vid intagningen i kriminalvårdsanstalt eller föder hon därefter barn, kan hon – enligt 41 § lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt – få tillstånd att ha barnet hos sig. Innan beslut fattas för en intagen att ha barn varaktigt hos sig på anstalten skall samråd ske med socialnämnden i den kommun där barnet vistas.

Vidare gäller för föräldrapenning på sjukpenningnivån att sådan förmån inte kan utges under arbetsfri tid för längre tid än fyra dagar. Den föräldrapenning som kan bli aktuell att betala ut är därför föräldrapenning på lägsta nivå och grundnivå.

Mot denna bakgrund anser regeringen att det, i syfte att motverka risken för överkompensation, saknas skäl att föreslå någon ändring i bestämmelserna om föräldrapenning för den som vistas på institution.

7.7 Arbetsskadelivränta, m.m.

Regeringens förslag: Personer som är intagna i kriminalvårdsanstalt, häktade eller verkställer sluten ungdomsvård skall få behålla sin egenlivränta under de första 60 dagarna av institutionsvistelsen eller häktningen. Därefter skall förmånen dras in tillfälligt under högst den tid för vilken den är beviljad. Fr.o.m. den trettionde dagen före frigivningsdagen skall den tillfälligt indragna livräntan åter betalas ut.

För tid under vilken en person verkställer fängelsestraff utanför kriminalvårdsanstalt enligt 33a § lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt skall livräntan inte dras in.

Livränta som tillfälligt dragits in skall kunna betalas ut helt eller delvis till den förmånsberättigades anhöriga om de för sitt uppehälle är beroende av honom eller henne.

Den som uppbär arbetsskadelivränta och på statens bekostnad genomgår s.k. kontraktsvård i ett sådant hem för vård eller boende eller familjehem som avses i socialtjänstlagen, skall från första dagen av institutionsvistelsen betala för uppehållet genom avdrag på förmånen. Avdrag skall göras med 80 kronor per dag, dock högst med en tredjedel av förmånen, räknat efter skatt. Motsvarande skall gälla när en intagen i kriminalvårdsanstalt placeras utanför anstalt enligt

34 § KvaL. Om den som uppbär arbetsskadelivränta samtidigt med livräntan uppbär aktivitetsersättning, sjukersättning, efterlevandepension, ålderspension eller äldreförsörjningsstöd skall ett gemensamt avdrag göras på förmånerna.

Ovanstående skall gälla även egenlivränta enligt det statliga personskadeskyddet.

Utredningens förslag: Överensstämmer med regeringens med undantag för att benämningen vilande livränta ersatts med benämningen tillfälligt indragen livränta. Möjligheten att verkställa fängelsestraff utanför anstalt enligt 33 a § KvaL fanns inte när utredningen lämnade sina förslag. Utredningen lämnade inte något förslag angående s.k. kontraktsvård. Utredningen kommenterade inte det statliga personskadeskyddet.

Remissinstanserna: Av de få remissinstanser som inkommit med synpunkter är det endast *Riksförsäkringsverket* som avstyrker förslaget. Verket har samma motivering för detta som redovisas under avsnittet 7.2 Aktivitetsersättning och sjukersättning.

Skälen för regeringens förslag: De skäl som ligger bakom förslaget om att aktivitetsersättningen och sjukersättningen skall dras in tillfälligt efter 60 dagar när den förmånsberättigade är intagen i kriminalvårdsanstalt, är häktad eller verkställer slutna ungdomsvård på ett särskilt ungdomshem, är tillämpliga även på arbetsskadelivräntor.

Det är vanligt förekommande att en försäkrad som har arbetsskadelivränta även har förtidspension, fr.o.m. 2003 aktivitetsersättning/sjukersättning. I sådant fall sker samordning enligt 6 kap. 1 § lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring. Detta innebär att livräntan minskas på så sätt att den endast utges i den mån den överstiger aktivitetsersättningen/sjukersättningen. Samma gäller för den som har efterlevandepension och efterlevandelivränta. Sådant samordning medför att den försäkrade inte överkompenseras genom att dubbla förmåner betalas ut.

En arbetsskadelivränta är inte avsedd att täcka inkomstbortfall som beror på annat än arbetsskada. Den som är intagen i kriminalvårdsanstalt får normalt sett vidkännas ett inkomstbortfall oavsett om han eller hon har en arbetsskada eller inte, eftersom institutionsvistelsen i sig utgör ett hinder mot att utföra förvärsarbete. Utbetalning av arbetsskadelivränta till intagna i kriminalvårdsanstalt kan vara hämmande på motivationen att delta i verksamhet som anordnas av kriminalvården. Vidare är det rimligt att alla intagna i förvärsaktiv ålder i möjligaste mån har likartade ekonomiska villkor. Dessutom bör gälla samma regler som för aktivitetsersättning och sjukersättning med hänsyn till att livräntan samordnas med dessa förmåner. Sammantaget talar dessa skäl för att arbetsskadelivränta inte skall betalas ut till en intagen på institution. Detta skall gälla oavsett om livräntan är samordnad med en aktivitetsersättning eller sjukersättning när den försäkrade är intagen i kriminalvårdsanstalt, är häktad eller är föremål för slutna ungdomsvård på ett särskilt ungdomshem. Av detta följer att livräntan på samma sätt som gäller enligt förslaget om aktivitetsersättning och sjukersättning bör kunna betalas ut de första 60 dagarna och de sista 30 dagarna av en verkställighetsperiod.

Beträffande personer som avtjänar fängelsestraff förekommer sedan den 1 oktober 2001 en försöksverksamhet med frigivningsförberedelser utanför anstalten. Inom ramen för denna försöksverksamhet kan den som avtjänar fängelse i lägst två år efter ansökan om individuell prövning medges att avtjäna högst fyra månader av straffet, omedelbart före villkorlig frigivning, genom verkställighet utanför anstalt. Verkställigheten skall därvid ske genom intensivövervakning med elektronisk kontroll. Bestämmelser om detta finns i 33 a § lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt. Av skäl som redovisas i avsnitt 7.2 föreslår regeringen att arbetsskadelivränta skall kunna erhållas av den som i sådant fall verkställer fängelsestraff utanför anstalt.

Regeringen finner det motiverat att även den som uppbär arbetsskadelivränta och på statens bekostnad genomgår kontraktsvård eller är placerad enligt 34 § KvaL skall betala för uppehållet genom att ett avdrag görs på förmånen från första dagen av institutionsvistelsen med 80 kronor per dag, dock högst med en tredjedel av förmånen efter skatt.

Vidare finner regeringen det naturligt att det, liksom i nuvarande system och vad som föreslagits i frågan om tillfälligt indragen aktivitetsersättning och sjukersättning, skall finnas en möjlighet att efter behovsprövning utbetala tillfälligt indragen livränta till den förmånsberättigades nära anhöriga som för sitt uppehälle är beroende av förmånstagaren. Behovsprövningen bör ske på samma sätt som i dag.

Vad som nu föreslagits om arbetsskadelivränta i form av egenlivränta kommer till följd av nuvarande bestämmelser i 10 § lagen (1977:265) om statligt personskadeskydd att gälla även egenlivränta enligt det statliga personskadeskyddet. Enligt regeringens mening finns det ingen anledning att i detta hänseende göra undantag för det statliga personskadeskyddet.

7.8 Handikappersättning och vårdbidrag

Regeringens bedömning: Bestämmelserna om rätt till handikappersättning och vårdbidrag vid vistelse på institution bör inte ändras.

Utredningens bedömning: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: *Handikappförbundens Samarbetsorgan* tror inte att behovet av dessa förmåner upphör efter 6 månader och förordar därför att en individuell bedömning görs vid en längre vistelse på institution. Övriga remissinstanser som yttrat sig i frågan delar utredningens bedömning.

Skälen för regeringens bedömning: Handikappersättning och vårdbidrag utgör till skillnad från förtidspension och framtida aktivitetsersättning och sjukersättning inte någon ersättning för inkomstbortfall. Handikappersättning och vårdbidrag skall tillgodose särskilda behov av vård och tillsyn samt täcka merkostnader föranledda av funktionshinder.

Som skäl för att handikappersättning och vårdbidrag skall betalas ut vid en kortare vistelse på institution har angetts att vid sådan vård utanför hemmet kvarstår i regel många av de behov och kostnader som handikappersättningen och vårdbidraget är avsedda för, även om det kan

hävdas att vissa behov och kostnader bortfaller vid vistelse på institution. Att i varje enskilt fall av en kortare institutionsvistelse försöka särskilja vilka behov och kostnader som bortfaller skulle innebära komplicerade, tidsödande och därmed kostsamma utredningar. Ersättningen skulle dessutom ofta inte hinna dras in under tiden för institutionsvistelsen eftersom den utbetalas månadsvis. Detta talar också för det rimliga i att beviljade förmåner i form av handikappersättning och sjukbidrag betalas ut under tid då tillfällig vård ges utanför hemmet. Det har därför ansetts vara en lämplig avvägning att dessa förmåner får behållas under en institutionsvistelse som kan beräknas pågå under högst 6 månader enligt nuvarande bestämmelser.

När det gäller vårdbidrag kan också den situationen uppkomma att en förälder blir förhindrad att vårda barnet till följd av en institutionsvistelse. Enligt gällande bestämmelser utges vårdbidrag under ett sådant avbrott i vården som varar högst 6 månader. Om särskilda skäl föreligger kan vårdbidrag utges även under ett avbrott som varar ytterligare sex månader. En förutsättning för att vårdbidrag skall kunna utges även vid tillfälligt avbrott i vården är att det från början står klart att avbrottet är tillfälligt och att föräldern sedan skall återta vården om barnet.

Regeringen instämmer i de överväganden som ligger bakom den nuvarande ordningen och anser således att det inte finns bärande motiv att föreslå ändring i denna på det sätt som Handikappförbundens Samarbetsorgan föreslår.

7.9 Bostadstillägg till pensionärer

Regeringens förslag: Den som är intagen i kriminalvårdsanstalt och som uppbär bostadstillägg till pensionärer (BTP) skall kunna få detta med oförändrat belopp om strafftiden inte överstiger två år. Vid längre strafftid än två år dras BTP in senast två månader efter det att vistelsen i kriminalvårdsanstalt inleddes eller verkställigheten av fängelsestraffet på annat sätt påbörjades. Detta skall gälla även under den tid då aktivitetsersättningen eller sjukersättning är tillfälligt indragen. Den som är häktad skall alltid få behålla bostadstillägget. Oavsett strafftidens längd skall den som i anslutning till frigivningen redan har eller skaffar bostad kunna få BTP under som längst en tremånadersperiod före frigivningen. Motsvarande skall gälla vid verkställighet av fängelsestraff utanför kriminalvårdsanstalt enligt 33 a § lagen om kriminalvård i anstalt. Vid beräkning av BTP skall bortses från sådan förändring i utbetalningen av aktivitetsersättning, sjukersättning, pensionsförmåner, äldreförsörjningsstöd eller livränta som föranleds av att den bidragsberättigade är häktad, intagen i kriminalvårdsanstalt, verkställer slutna ungdomsvård eller genomgår s.k. kontraktsvård.

Utredningens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens. Möjligheten att verkställa fängelsestraff utanför anstalt enligt 33 a § KvaL fanns inte när utredningen lämnade sina förslag.

Remissinstanserna: *Kriminalvårdsstyrelsen* och *Försäkringskassaförbundet (FKF)* tillstyrker förslaget. *FKF* framhåller att det inte är

självlärt att socialförsäkringen skall svara för kostnader för BTP under så pass lång tid som två år men anser att det från rehabiliteringssynpunkt är av mycket stor vikt att den intagne har tillgång till bostad vid permissioner och frigivning. *Statskontoret* finner att förslaget innebär att det kommer att finnas tre grupper intagna på kriminalvårdsanstalt för vilka möjligheterna att få ekonomiskt stöd att behålla bostaden är olika. *Statskontoret* anser att om bostadsstöd i någon form skall utges under intagning på kriminalvårdsanstalt bör motiven till stödet kvarstå under intagningstiden. Att en bostad underlättar återinträdet i samhället kan inte vara det enda motivet till att bostadsstöd skall utges eftersom det innebär att de tre grupperna behandlas olika trots att de i detta avseende kan ha samma motiv. *Statskontoret* vill också poängtera att om BTP enligt förslaget skall kunna utges när aktivitetsersättning/sjukersättning är vilande på grund av intagning i anstalt, kommer BTP inte i något fall att täcka hela bostadskostnaden samt att det inte går att utgå från att 90 dagar med aktivitetsersättning/sjukersättning och inkomst av arbete under institutionsvistelsen täcker resterande boendekostnader för alla. *Riksförsäkringsverket (RFV)* är tveksamt till förslaget eftersom i vart fall den grupp som uppbär aktivitetsersättning/sjukersättning blir förmånligare behandlad än den som förvärvsarbetat före intagningen. *RFV* tillstyrker dock att den som i anslutning till frigivningen redan har eller skaffar en bostad skall kunna få BTP under en tremånadersperiod före frigivningen. *Socialstyrelsen* framhåller att förslaget kan innebära att den som avtjänar ett längre straff och har egen bostad får svårare än nu att betala sin hyra och därför kan komma att vända sig till kommunen för att få hjälp samt konstaterar att det inte finns någon generell skyldighet för kommun att bevilja bistånd till hyra för den som avtjänar ett straff. Däremot kan den som avtjänar mycket korta straff få något bättre privatekonomi än enligt nuvarande regler. *Handikappförbundens Samarbetsorgan* påpekar att det är särskilt viktigt för funktionshindrade att kunna behålla sina bostäder eftersom de ofta är handikappanpassade. Funktionshindrade måste därför kunna få behålla bostadstillägget och så stor del av pensionen att han eller hon har råd med bostaden.

Skälen för regeringens förslag: Det finns två huvudslag av allmänt bostadsstöd. Det ena är ett individinriktat bostadsstöd som utges i form av bostadstillägg (BTP). Det andra utgörs av ett hushållsinriktat bostadsstöd i form av bostadsbidrag (BOB). BTP är en tilläggsförmån till pension. Fr.o.m. 2003 utgör BTP en tilläggsförmån även till aktivitetsersättning och sjukersättning.

För närvarande gäller att prövningen av om BTP skall utges när en person vistas på institution sker utifrån en bedömning av om den enskildes bostad kan anses som permanentbostad. Enligt praxis får en intagen i kriminalvårdsanstalt vanligtvis behålla BTP så länge han eller hon hyr eller äger en bostad ute i samhället. Det saknas dock närmare vägledning för försäkringskassan om hur den skall hantera bostadstilläggen när den förmånsberättigade under längre tid är intagen på sådan institution.

Däremot finns för BOB en rekommendation från RFV om en tidsgräns för hur länge en person kan vara intagen på institution och samtidigt vara berättigad till bostadsbidrag. Denna rekommendation innebär att sökanden i de fall en sådan vistelse överstiger eller beräknas överstiga

sex månader inte längre anses bo i lägenheten. Bostadsbidragen har tillsammans med övriga s.k. familjeförmåner varit föremål för en omfattande översyn som utmynnade i betänkandet Ur fattigdomsfällan (SOU 2001:24) vilket har remissbehandlats. Frågan om eventuella förändringar i bl.a. bostadsbidraget bereds därför för närvarande i annan ordning.

Regeringen bedömer att förutsättningarna för en anpassning till samhället utanför anstalten blir mycket mer gynnsamma om den intagna har en ordnad bostadssituation under ordinarie permissionsgång och vid frigivning. Detta talar för att det behöver finnas en möjlighet för personer med aktivitetsersättning/sjukersättning eller ålderspension och som är intagna i kriminalvårdsanstalt att kunna uppbära BTP. Det måste också betraktas som oskäligt att dra in bostadstillägget vid en kortare tids vistelse på anstalt. Dock kan det ifrågasättas om det är rimligt att socialförsäkringen skall svara för en stor del av boendekostnaderna för en person som kommer att vara intagen i anstalt under lång tid.

Regeringen gör därför den bedömningen att BTP skall kunna ges till en i kriminalvårdsanstalt intagen person som uppbär aktivitetsersättning/sjukersättning eller är berättigad till ålderspension, äldre-försörjningsstöd eller efterlevandepension. Däremot anser regeringen att det är nödvändigt att sätta en tidsgräns för denna möjlighet.

Regeringen delar utredningens bedömning att BTP skall kunna utges när strafftiden inte överstiger två år. Detta bör gälla även om huvudförmånen i form av t.ex. sjukersättning tillfälligt dragits in på grund av vistelse i kriminalvårdsanstalt. Denna tidsgräns grundas på att vid en strafftid på högst två år – vilket normalt innebär en villkorlig frigivning efter 16 månader – kan den ordinarie permissionsgången påbörjas inom sex månader och den intagna kan därefter i successivt ökad omfattning vistas i sin bostad under permissionerna. Vid längre strafftider bör BTP upphöra att betalas ut senast två kalendermånader efter det att vistelsen i kriminalvårdsanstalt inleddes. Påbörjas straffverkställigheten redan medan den dömda är kvar i häktet räknas denna tidsfrist från verkställighetens början. Även om huvudförmånen dras in tillfälligt redan under häktetiden är det rimligt att BTP utges under hela den tiden, eftersom det vid en eventuellt frikännande dom är svårt att kompensera förlusten av en bostad.

Vidare finner regeringen att det, oavsett strafftidens längd, är rimligt att den som i anslutning till frigivningen redan har eller anskaffar en bostad har möjlighet att få BTP under en tremånadersperiod som föregår frigivningsdagen under förutsättning att villkoren i övrigt är uppfyllda. Eftersom en intagen föreslås få rätt att uppbära aktivitetsersättning/sjukersättning under sammanlagt 90 dagar av anstaltsvistelsen och kunna tjäna in vissa ersättningar under straffverkställigheten, skapas ett ekonomiskt utrymme för att täcka skillnaden mellan den faktiska bostadskostnaden och vad som utges som BTP under tiden fram till villkorlig frigivning.

Beträffande personer som avtjänar fängelsestraff förekommer sedan den 1 oktober 2001 en försöksverksamhet med frigivningsförberedelser utanför anstalten. Inom ramen för denna försöksverksamhet kan den som avtjänar fängelse i lägst två år efter ansökan om individuell prövning medges att avtjäna högst fyra månader av straffet, omedelbart före

villkorlig frigivning, genom verkställighet utanför anstalt. Verkställigheten skall därvid ske genom intensivövervakning med elektronisk kontroll. Bestämmelser därom finns i 33 a § lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt. Av skäl som redovisas i avsnitt 7.2 föreslår regeringen att BTP skall kunna erhållas för tid under vilken en person på detta sätt verkställer fängelsestraff utanför anstalt.

I propositionen Reformerade regler för bostadstillägg (prop. 2000/01:140) framförde regeringen att det principiellt kunde ifrågasättas dels om särskilt boende i tvåbäddsrum bör anses som permanentbostad, dels om den nuvarande sexmånadersgränsen vid vistelse utanför permanentbostaden var ändamålsenlig. Det framhölls att dessa frågor dock delvis hänger samman med de frågor som behandlats i betänkandet Pension på institution (SOU 2000:112), vilket nu bereds inom Socialdepartementet genom denna proposition samt att dessa därför borde behandlas vid den fortsatta beredningen av det betänkandet. Med hänsyn till att denna proposition endast avser förslag som rör socialförsäkringsförmåner vid institutionsvistelse på statens bekostnad behandlas frågorna om BTP vid boende i tvåbäddsrum i stället i propositionen Vissa socialförsäkringsfrågor m.m. (prop. 2001/02:119) som samtidigt överlämnats till riksdagen.

7.10 Övriga socialförsäkringsförmåner

Regeringens bedömning: Bestämmelserna om underhållsstöd, assistansersättning och barnbidrag bör inte ändras beträffande institutionsvistelse på statens bekostnad.

Utredningens bedömning: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: De få remissinstanser som yttrat sig instämmer i utredningens bedömning.

Skälen för regeringens bedömning: Det finns enligt regeringens uppfattning ingen anledning att ändra gällande bestämmelser i fråga om underhållsstöd, assistansersättning och barnbidrag. Dessa förmåner betalas inte ut vid institutionsvistelse på statens bekostnad. De regelverk som tillskapats för dessa förmåner innebär att förmånstagarens behov av nödvändigt stöd tillgodoses av det allmänna.

8 Genomförande och ikraftträdande av förslagen

8.1 Ekonomiska och administrativa konsekvenser m.m.

Regeringens bedömning: Förslagen bedöms sammantaget inte medföra några ökade kostnader för samhället. Riksförsäkringsverket och försäkringskassorna bör beräkna de aktuella förmånerna och göra de reduktioner och avdrag som följer av de nya reglerna.

Utredningens bedömning: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: *Kriminalvårdsstyrelsen* understryker att det måste vara socialförsäkringsadministrationen som svarar för att avgifterna tas ut genom avdrag på pensionsförmåner. *Riksförsäkringsverket (RFV)* anser att de administrativa konsekvenserna av förslagen är dåligt utredda och framhåller att även om det finns administrativa rutiner för utbyte av information mellan RFV och *Kriminalvårdsstyrelsen* avser dessa bara intagna i kriminalvårdsanstalt. Ett genomförande av förslaget kräver enligt *RFV* dels en ändring av gällande rutiner, dels en inte obetydlig manuell handläggning på försäkringskassorna. *Försäkringskassaförbundet* anser att det finns ett stort behov att se över informationsöverföringen för häktade i syfte att i möjligaste mån minimera den manuella handläggningen.

Skälen för regeringens bedömning

Ekonomiska konsekvenser

Som redovisats i avsnitt 5 är det en mycket begränsad grupp personer som berörs av lagrådsremissens förslag. Det handlar i huvudsak om personer som fr.o.m. 2003 uppbär aktivitetsersättning och sjukersättning. Vidare handlar det i mycket hög utsträckning om personer som är intagna i kriminalvårdsanstalt under varierande tid. Av dessa torde ca 95 procent vara personer med aktivitetsersättning eller sjukersättning och fem procent ålderspensionärer. Det som gör beräkningarna svåra är bedömningen av hur garantiersättningar och inkomstrelaterade ersättningar kommer att fördela sig för den aktuella gruppen som intas på kriminalvårdsanstalt.

Det försök till beräkningar som utredningen gjort när det gäller dem som uppbär framtida aktivitetsersättningar/sjukersättningar innebär att de föreslagna reglerna för reduktion vid institutionsvistelse kan leda till obetydligt ökade kostnader under förutsättning att samtliga uppbär endast garantiersättning. Vid antagande om en inkomstrelaterad genomsnittlig ersättning på ett halvt prisbasbelopp beräknas förslagen i den delen bli kostnadsneutralt. Med hänsyn till att huvudparten av de intagna utgörs av män mellan 40–49 år är det sannolikt att den genomsnittliga inkomstrelaterade ersättningen överstiger ett halvt prisbasbelopp. En annan viktig faktor är att kortare intagningsstider än tre månader i ökad utsträckning ersätts med elektronisk övervakning i hemmet. Detta minskar antalet intagna som berörs av reglerna och påverkar således kostnadskalkylen. När det gäller det ringa antalet ålderspensionärer som är intagna i anstalt är det sannolikt att dessa har en betydligt högre genomsnittlig inkomstrelaterad pension än de som i nuvarande system uppbär förtidspension. Därmed bedöms inte eller regeringens förslag i den delen, dvs. högst 80 kronor i avdrag per dag, medföra några ökade kostnader för försäkringen.

Några ökade kostnader för kommuner och landsting bedöms heller inte uppkomma. Mycket talar i stället för att förslaget om att utbetala aktivitetsersättning/sjukersättning under de sista 30 dagarna av strafftiden kan medföra minskad belastning på kommunernas socialtjänst i förhållande till vad som i dag är fallet.

I dag reduceras folkpensionsförmånerna när det framkommer att en försäkrad är intagen i kriminalvårdsanstalt eller är häktad. Det finns således redan i nuvarande system ett stort behov av överföring av uppgifter från kriminalvården till Riksförsäkringsverket om personer som är intagna eller häktade. Det finns en överenskommelse från 1998 mellan Kriminalvårdsstyrelsen och Riksförsäkringsverket avseende avisering via ADB-media mellan de båda myndigheterna. I överenskommelsen anges detaljerat vilka rutiner som skall gälla för automatiserad behandling av uppgifter. Avisering skall ske för person som undergår eller undergått kriminalvård i anstalt och vid intagning respektive avgång från anstalt. Däremot finns inte några motsvarande rutiner beträffande personer som är häktade utan i dessa fall sker avisering manuellt. Det finns därför ett behov av att se över informationsöverföringen för häktade i syfte att om möjligt slippa den manuella hanteringen. Övergången till ett system som innebär att förmåner i form av aktivitetsersättning och sjukersättning får behållas under sammanlagt 90 dagar under en institutionsvistelse och att dessa tillfälligt dras in under återstående delen av denna vistelse bör, enligt regeringens bedömning, kunna innebära en inte oväsentlig administrativ lättnad under förutsättning av att informationsöverföringen mellan de berörda myndigheterna fungerar väl. Beträffande personer med längre strafftider minskar administrationen för försäkringskassorna, eftersom aktivitetsersättning/sjukersättning inte betalas ut alls efter 60 dagar. I dessa fall behöver försäkringskassan endast hålla en beredskap för att återuppta utbetalningarna för tiden efter den trettionde dagen före frigivning.

Socialförsäkringsadministrationen skall enligt förslaget svara för uppgiften att tillfälligt dra in aktivitetsersättning och sjukersättning för personer som är intagna i kriminalvårdsanstalt häktade eller verkställer slutet ungdomsvård. För ett mycket begränsat antal personer kommer det dessutom att handla om att göra avdrag med högst 80 kronor per dag på det beskattade förmånsbeloppet. Enligt regeringens uppfattning är det rimligt att hålla samman dessa administrativa uppgifter och finner det därför naturligt att dessa även fortsättningsvis skall handhas av socialförsäkringsadministrationen.

För att underlätta den administrativa hanteringen av det föreslagna regelsystemet är det emellertid angeläget att Riksförsäkringsverket tillsammans med Kriminalvårdsstyrelsen vidtar åtgärder för att utveckla och anpassa informationsöverföringen från kriminalvården till Riksförsäkringsverket. Av samma skäl är det också angeläget att berörd personal inom försäkringskassor och kriminalvård får nödvändig information om det nya regelverket.

Övriga konsekvenser

Regeringen finner att förslaget inte påverkar den kommunala självstyrelsen. Möjlighet för kommuner och landsting att ta ut avgifter av enskilda för uppehälle vid olika institutioner påverkas inte.

Vidare bedömer regeringen att de föreslagna reglerna för de personer intagna i kriminalvårdsanstalt vilka kommer att uppbära aktivitets-

ersättning och sjukersättning blir till gagn för de intagnas rehabilitering och återgång till samhället efter avtjänat straff.

Avslutningsvis kan regeringen konstatera att förslagen i denna proposition endast berör situationer när en försäkrade vistas på en institution här i landet och den påverkan en sådan vistelse skall ha på förmåner från det svenska socialförsäkringssystemet. Detta innebär att några EG-rättsliga frågor inte uppkommer med anledning av förslagen.

8.2 Ikraftträdande och övergångsregler

Regeringens förslag: De föreslagna bestämmelserna skall träda i kraft den 1 januari 2003.

Regeringens bedömning: Den som blir intagen efter den 31 juli 2002 bör få behålla en större del av sin förtidspension än idag.

Utredningens förslag: Överstämmer med regeringens utom såvitt avser övergångsbestämmelser till ändringarna beträffande aktivitetsersättning och sjukersättning.

Remissinstanserna: Riksförsäkringsverket tillstyrker tidpunkten för ikraftträdandet.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: Det reformerade ålderspensionssystemet träder i kraft fullt ut fr.o.m. 2003 liksom det reformerade efterlevandepensionssystemet och de särskilda bestämmelserna om garantipension för personer som är födda 1937 eller tidigare. Även det reformerade förtidspensionssystemet med de nya förmånerna aktivitetsersättning och sjukersättning träder i kraft den 1 januari 2003. De förslag som lämnats i denna lagrådsremiss är grundande på samtliga dessa reformerade regelsystem.

Det reformerade förtidspensionssystemet medför i kombination med ett genomförande av förslaget om att de nya förmånerna aktivitetsersättning och sjukersättning skall kunna dras in tillfälligt vid intagning i kriminalvårdsanstalt vissa övergångsproblem för de personer som redan hunnit få sin förtidspension reducerad enligt de regler som gäller fram till utgången av 2002. För att göra administrationen så enkel som möjligt anser regeringen att det är rimligt att dessa personer omedelbart skall få sin aktivitetsersättning eller sjukersättning tillfälligt indragen vid ikraftträdandet den 1 januari 2003.

Beträffande övergångsreglerna för personer som kommer att få aktivitetsersättning och sjukersättning finns anledning till särskilda överväganden beträffande dem som tagits in i kriminalvårdsanstalt eller häktats en kort tid före ikraftträdandet. Redan i lagen om garantipension och lagen om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn har metoden att reducera förmånen först när någon varit intagen i hel månad övergivits. I stället används en metod som innebär att förmånen skall reduceras efter 30 dagars intagning. Ändringen är föranledd av rättviseskäl och vi har därför inte funnit anledning att återgå till den tidigare metoden. Däremot komplicerar metodbytet övergången i januari 2003 till ett nytt system.

För att göra administrationen så enkel som möjligt vid övergången föreslår regeringen att de nya bestämmelserna om tillfällig indragning av

aktivitetsersättning och sjukersättning skall tillämpas på ersättning som avser tiden efter ikraftträdandet, dvs. fr.o.m. med ingången av år 2003. Detta skulle emellertid medföra att personer som påbörjar en institutionsvistelse under senare delen av år 2002 skulle få sin ersättning indragen utan att ha fått behålla hel aktivitetsersättning eller sjukersättning under 60 dagar. I syfte att motverka olägenheterna av en sådan ordning avser regeringen att göra vissa ändringar i kungörelsen (1971:831) om pensionsbelopp enligt 10 kap. 2 § första stycket lagen (1962:381) om allmän försäkring så att de som bli intagna i augusti månad eller senare år 2002 skall få behålla en allt större andel av förtidspension ju senare på året de blir intagna.

En lösning skulle då kunna vara att den som blir intagen i augusti 2002 får behålla 40 procent av folkpensionen under de därpå följande fyra månaderna, medan den som blir intagen i september eller oktober får behålla 60 respektive 85 procent av folkpensionen under de därpå följande månaderna under år 2002. Den som blir intagen under de två sista månaderna 2002 skall helt slippa reduktion av folkpensionen.

9 Författningskommentar

9.1 Förslaget till lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring

Inledning

Bestämmelserna i 10 kap. 2 § lagen om allmän försäkring (AFL) som upphävts vid reformeringen av förtidspensionssystemet ersätts nu med nya bestämmelser om sjukersättning och aktivitetsersättning i 16 kap. 20 och 21 §§ AFL.

16 kap.

20 §

Denna paragraf, som är ny, innehåller bestämmelser om att sjukersättning och aktivitetsersättning inte skall utges när den försäkrade vistas på en institution på statens bekostnad.

I *första stycket* anges vilka slags institutionsvistelser som medför att förmånerna inte skall betalas ut och under vilken tid de på detta sätt skall vara tillfälligt indragna. Förmånerna skall vara tillfälligt indragna när den försäkrade är häktad eller är intagen i kriminalvårdsanstalt. En person anses intagen i kriminalvårdsanstalt även vid tillfällig vistelse utom anstalten, t.ex. vid permission eller frigång. Den som avviker från en anstalt är naturligtvis fortfarande att anse som intagen och hans eller hennes ersättning skall vara tillfälligt indragen. Sjukersättning och aktivitetsersättning skall heller inte betalas ut när en person vistas i ett särskilt ungdomshem (s.k. § 12-hem) för att där verkställa slutna ungdomsvård. Bestämmelsen omfattar däremot inte det fallet att en person vistas i ett särskilt ungdomshem för att beredas vård med stöd av lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) eller socialtjänstlagen (2001:453, SoL). I dessa fall har nämligen

kommunen att svara för kostnaderna för den enskilda placeringen. Om den intagne placeras utanför kriminalvårdsanstalt enligt 34 § lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt (KvaL) skall aktivitetsersättningen/sjukersättningen inte längre vara indragen. För den tid under vilken sådan placering pågår skall det i stället göras avdrag för uppehälle enligt 21 §. Detta innebär att de som placeras enligt 34 § KvaL kommer att behandlas på samma sätt som de som dömts till s.k. kontraktsvård. Återförs en person från en sådan placering till en kriminalvårdsanstalt tillämpas åter reglerna i förevarande paragraf.

Sjukersättningen och aktivitetsersättningen skall inte betalas ut för tid under vilken den försäkrade är intagen i den mån denna tid sammanlagt överstiger 90 dagar. Förmånen skall därvid inte betalas ut för tiden efter det att den försäkrade varit intagen 60 dagar i följd. Detta gäller fram till den trettionde dagen före den dag under vilken den försäkrade skall frigges. Om en person som varit placerad enligt 34 § KvaL återförs till en kriminalvårdsanstalt, utgör vistelsen i kriminalvårdsanstalten en fortsättning av den vistelse som föregick nämnda placering utanför anstalten. Förmånerna får således behållas under 60 respektive 30 dagar av den sammanlagda vistelsen i anstalten. När det gäller häktade personer är det inte på förhand känt om den försäkrade kommer att vara intagen i mer än 90 dagar. Även i en sådan situation skall dock förmånen inte betalas ut för tid efter den sextionde dagen av frihetsberövandet. Visar det sig senare att det sammanlagda frihetsberövandet kom att understiga 90 dagar, får rättelse vidtas.

I *andra stycket* föreskrivs att sjukersättning och aktivitetsersättning betalas ut för tid under vilken den försäkrade verkställer fängelsestraff utanför kriminalvårdsanstalt enligt 33 a § KvaL. Det gäller sådan vistelse utanför anstalten som kan medges under de fyra sista månaderna av straffverkställigheten och som innebär att den försäkrade bor utanför anstalten. Sådan verkställighet utgör ett led i frigivningsförberedelserna och förenas med elektronisk intensivövervakning. Den som på detta sätt verkställer fängelsestraff utanför anstalt är fortfarande inskriven vid anstalten. Bestämmelsen innebär att den som på detta sätt verkställer fängelsestraff utanför anstalt omfattas av socialförsäkringssystemet. Den som olovligen avviker från en verkställighet av fängelsestraff utanför anstalt omfattas däremot inte av detta undantag. I sådant fall skall huvudbestämmelsen i första stycket tillämpas. Varken sjukersättning eller aktivitetsersättning betalas ut för tid under vilken den intagne olovligen vistas utanför anstalten.

I *tredje stycket* finns en beräkningsregel i de fall förmånerna inte skall betalas ut för del av kalendermånad. Sjukersättningen och aktivitetsersättningen skall då för dag räknat anses utgöra en trettiondel av månadsbeloppet.

Vidare kan enligt *fjärde stycket* förmån som inte skall utges ut till den försäkrade betalas ut till nära anhörig som för sitt uppehälle är beroende av den försäkrade. Detta motsvarar vad som i dag gäller enligt 10 kap. 2 § andra stycket AFL. Liksom idag skall sådan anhörigutbetalning medges endast om det är påkallat efter en behovsprövning. Vid utbetalning av del av förmånen till anhörig skall i första hand den inkomstrelaterade ersättningen användas så att den försäkrade i sådant fall tillgodoräknas pensionsrätt.

16 kap.**21 §**

Denna paragraf, som är ny, innehåller bestämmelser om att den som är berättigad till sjukersättning eller aktivitetsersättning skall betala för uppehälle för tid under vilken han eller hon på grund av s.k. kontraktsvård vistas i ett hem för vård eller boende eller ett familjehem som avses i SoL. Betalning för uppehållet sker endast genom avdrag från sjukersättning och aktivitetsersättning. Om den försäkrade även har efterlevandepensionsförmåner enligt 4 eller 6 kap. lagen om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn eller arbetsskadelivränta görs i detta fall endast ett gemensamt avdrag från samtliga dessa förmåner. Vid förtida uttag av inkomstgrundad ålderspension kan en försäkrad samtidigt uppbära såväl sjukersättning som inkomstgrundad ålderspension. Även i sådant fall skall det göras ett gemensamt avdrag från förmånerna. Avdraget beräknas på samma sätt som för ålderspensionärer enligt 14 kap. 9 § lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension (LIP). Se vidare kommentaren till den paragrafen.

9.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (2002:000) om ändring i lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt

12 §

Bestämmelserna i denna paragraf ändras på så sätt att sysselsättningsplikten för intagna som får sjukersättning eller aktivitetsersättning i stället skall gälla intagna som *har beviljats* sådan förmån. Detta innebär att sysselsättningspliktens omfattning inte ändras om en sådan förmån tillfälligt dras in med stöd av 16 kap. 20 § AFL.

9.3 Förslaget till lag om ändring i lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring

6 kap.**8 §**

Denna paragraf, som är ny, innehåller bestämmelser om att arbetsskadelivränta inte skall betalas ut när den försäkrade vistas på en institution på statens bekostnad. Detta gäller endast s.k. egenlivränta. Bestämmelsen motsvarar vad som föreskrivs om aktivitetsersättning och sjukersättning i 16 kap. 20 § AFL, varför det hänvisas till kommentaren till den paragrafen.

6 kap.**9 §**

Denna paragraf, som är ny, innehåller bestämmelser om att den försäkrade skall betala för uppehälle vid s.k. kontraktsvård. Betalning sker genom avdrag från livräntan. Bestämmelsen motsvarar vad som föreskrivs i 16 kap. 21 § AFL. I vissa fall kan en försäkrad uppbära livränta även efter 65 års ålder och den försäkrade kan då samtidigt med livräntan uppbära inkomstgrundad ålderspension, garantipension eller

9.4 Förslaget till lag om ändring i lagen om (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension

14 kap.

9 §

Bestämmelserna i denna nya paragraf innebär att betalning för uppehälle i vissa fall skall tas ut genom ett avdrag från den försäkrades pensionsförmåner.

I *första stycket* anges att den försäkrade skall betala för uppehälle för varje dag som han eller hon är intagen i kriminalvårdsanstalt eller är häktad. Samma gäller den som har dömts till s.k. kontraktsvård och därför vistas i ett sådant hem för vård eller boende eller familjehem som avses i SoL. Skyldigheten att betala för uppehälle avser i sistnämnda fall dock endast den del av vistelsen för vilken kriminalvården svarar för kostnaderna. Har det i en brottmålsdom angetts hur långt fängelsestraff som skulle ha utdömts om fängelse valts i stället för skyddstillsyn med särskild behandlingsplan, betalar kriminalvården för den dömdes placering. Därvid svarar kriminalvården för kostnaderna för tiden från intagningens början fram till tidpunkten för en tänkt villkorlig frigivning beräknad efter det alternativa fängelsestraff som angetts i domen. För tiden därefter svarar den intagnes hemkommun för kostnaderna. Bestämmelserna i denna paragraf innebär att en intagen skall betala för den tid av vistelsen i ett hem för vård eller boende eller familjehem för vilken kriminalvården svarar för kostnaderna. Däremot skall betalning enligt denna paragraf inte tas ut för tid under vilken kommunen svarar för kostnaderna. Kommunens möjligheter att ta ut ersättning från den intagne för den tid under vilken kommunen svarar för kostnaderna regleras i SoL.

Betalning för uppehälle skall ske genom att försäkringskassan gör ett avdrag från den försäkrades ålderspension samt garantipension enligt lagen om garantipension och eventuellt äldreförsörjningsstöd. Vid förtida uttag av inkomstgrundad ålderspension kan en pensionsberättigad samtidigt med ålderspension uppbära sjukersättning eller livränta enligt 4 kap. LAF. Vidare kan sådan livränta i vissa fall utges även för tid efter det att den försäkrade har fyllt 65 år. I sådana fall skall det göras ett gemensamt avdrag från dessa förmåner.

Andra stycket innehåller föreskrifter om hur avdraget för uppehälle skall beräknas. Enligt huvudregeln uppgår avdraget till 80 kr för varje dag den försäkrade är häktad eller intagen. Vidare skall den försäkrade få behålla ett visst minsta belopp av sina förmåner. Avdraget får därför utgöra högst en tredjedel av vad som annars skulle ha utgetts. Detta skyddsbelopp beräknas på summan av de förmåner som ingår i underlaget för avdraget.

I *tredje stycket* föreskrivs att avdrag inte skall göras om den försäkrade verkställer fängelsestraff utanför kriminalvårdsanstalt enligt 33 a § KvaL. I kommentaren till 16 kap. 20 § AFL har angetts vad sådan placering innebär.

Som nämnts ovan kan en pensionsberättigad i vissa fall samtidigt med ålderspensionen uppbära sjukersättning eller livränta enligt 4 kap. LAF. Om sjukersättningen eller livräntan skall dras in på grund av sådan institutionsvistelse i fall som avses i 16 kap. 20 § AFL respektive 6 kap. 8 § LAF, skall det för samma tid inte göras något avdrag från ålderspensionen.

9.5 Förslaget till lag om ändring i lagen (2000:798) om ändring i lagen (1998:702) om garantipension

5 kap.

1 §

I denna paragraf införs en hänvisning till 14 kap. 9 § LIP, vilket innebär att den som uppbär garantipension skall betala för uppehälle vid sådan institutionsvistelse som anges i 14 kap. 9 §. Som anges i den paragrafen sker betalning genom ett avdrag bl.a. från garantipension.

5 kap.

5 §

Bestämmelserna om reduktion av garantipension i denna paragraf upphävs. I stället tillämpas bestämmelserna i 14 kap. 9 § LIP, vilket anges i 5 kap. 1 § denna lag.

9.6 Förslaget till lag om ändring i lagen (2000:461) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn

7 kap.

14 §

I *första stycket* görs den ändringen att reduktion skall inte göras om den pensionsberättigade även har inkomstgrundad ålderspension, garantipension eller äldreförsörjningsstöd. I sådant fall tillämpas endast bestämmelserna om avdrag från ålderspension i 14 kap. 9 § LIP och 5 kap. 1 § lagen om garantipension respektive äldreförsörjningsstöd i 10 a § lagen om äldreförsörjningsstöd. Vidare görs ett tillägg i första stycket om att reduktion inte skall ske när den försäkrade verkställer fängelsestraff utanför anstalt enligt 33 a § KvaL, se vidare kommentaren till 16 kap. 20 § andra stycket AFL. För tid under vilken den pensionsberättigade vistas utanför en kriminalvårdsanstalt enligt 34 § KvaL skall pensionsförmånerna inte reduceras enligt förevarande paragraf utan avdrag i stället göras enligt 14 a §.

I såväl *första* som *andra stycket* införs ett förtydligande om att avrundning skall ske till närmast högre krontal.

7 kap.

14 a §

Denna paragraf, som är ny, innehåller bestämmelser om att en pensionsberättigad skall betala för uppehälle för tid under vilken han eller hon på grund av s.k. kontraktsvård vistas i ett hem för vård eller boende eller ett familjehem som avses i socialtjänstlagen. Betalning skall

ske genom avdrag från efterlevandepensionsförmåner enligt 4 och 6 kap., dvs. omställningspension och änkepension jämte garantipension till dessa. Även aktivitetsersättning och sjukersättning samt arbets-skadelivränta ingår i underlaget för denna ersättning, se förslagen rörande 16 kap. 21 § AFL.

Bestämmelsen är inte tillämplig på den som även uppbär inkomstgrundad ålderspension, garantipension eller äldreförsörjningsstöd. I sådant fall skall betalning för uppehälle i stället ske enligt 14 kap. 9 § LIP, 5 kap. 1 § lagen om garantipension och 10 a § lagen om äldreförsörjningsstöd genom ett gemensamt avdrag från dessa förmåner.

Avdraget enligt denna paragraf beräknas på samma sätt som för ålderspensionärer enligt 14 kap. 9 § LIP. Se vidare kommentaren till den paragrafen.

9.7 Förslaget till lag om ändring i lagen (2001:761) om bostadstillägg till pensionärer m.fl.

2 §

I *sista stycket* görs ett tillägg som innebär att en person kan vara berättigad till bostadstillägg även om sjukersättning eller aktivitetsersättning inte skall betalas på grund av att personen är intagen på sådan institution som avses i 16 kap. 20 § AFL. En förutsättning för att det i detta fall skall kunna föreligga rätt till bostadstillägg är att ersättningen är indragen endast på grund av institutionsvistelsen.

7 §

I denna paragraf införs ett nytt *tredje stycke* med vissa tidsgränser för bostadstillägg till den som är intagen i kriminalvårdsanstalt. Vid en strafftid på över två år utges inte bostadstillägg. Bostadstillägget skall i sådant fall dras in inom två månader efter det att vistelsen i kriminalvårdsanstalten inleddes eller verkställigheten av fängelsestraffet på annat sätt påbörjades. Med det sistnämnda avses det fallet att den försäkrade börjar verkställa ett fängelsestraff medan han eller hon fortfarande vistas i ett häkte. Den försäkrade får behålla bostadstillägget för tid under vilken han eller hon har varit häktad. Vidare får oavsett strafftidens längd bostadstillägg utges från och med den tredje månaden före frigivningen eller för tid under vilken den försäkrade verkställer fängelsestraff utanför anstalt enligt 33 a § KvaL. En förutsättning för bostadstillägg är naturligtvis att den försäkrade har beviljats en sådan huvudförmån som utgör en förutsättning för rätt till bostadstillägg. Som framgår av 2 § sista stycket medför en tillfälligt indragen sjukersättning eller aktivitetsersättning på grund av institutionsvistelsen inte något hinder för rätt till bostadstillägg.

17 a §

I denna paragraf, som är ny, finns en beräkningsregel för de fall att den försäkrade är intagen på en institution och därvid får sin huvudförmån tillfälligt indragen eller får avdrag för uppehälle från denna. Den bidragsgrundande inkomsten skall i dessa fall beräknas som om den

försäkrade faktiskt erhöll huvudförmån och detta utan avdrag för uppehälle. Prop. 2001/02:164

18 §

I *andra stycket* införs en föreskrift om att vad som föreskrivs i 17 a § skall gälla även vid beräkning av reduceringsinkomst. Detta medför att förändringar av huvudförmånen på grund av en vistelse på institution på statens bekostnad inte påverkar bostadstilläggets storlek.

9.8 Förslaget till lag om ändring i lagen (2001:853) om äldreförsörjningsstöd

10 a §

I denna paragraf, som är ny, finns bestämmelser om att den som berättigad till äldreförsörjningsstöd skall betala för uppehälle genom avdrag från stödet vid vistelse på vissa institutioner. Bestämmelserna motsvarar dem i 14 kap. 9 § LIP.

Uppdraget

Enligt direktiven skall vi sträva efter att de som har rätt till socialförsäkringsförmåner behandlas enhetligt i fråga om inverkan av en institutionsvistelse på deras ekonomiska förhållanden. Avsikten är emellertid inte att föreslå ändringar i sjukvårdshuvudmännens och kommunernas möjlighet att debitera en intagen avgift för uppehållet.

Reduktion av folkpension

Vi har undersökt hur många personer som fick sin folkpension reducerad per den 12 maj 2000 på grund av de var intagna på institution på statens bekostnad. Antalet var endast cirka 600 personer. Av dessa hade 563 förtidspension/sjukbidrag och 36 ålderspension. En änkepension och en barnpension var reducerad. Härav var 520 personer intagna i kriminalvårdsanstalt. Resterande vuxna personer måste ha varit häktade. Möjligen kan någon person ha verkställt sluten ungdomsvård. Någon kan ha bott på elevhem vid specialskola. Av de intagna förtidspensionärerna hade 47,5 procent fått förtidspension på grund av missbruksrelaterade diagnoser, 37,8 procent på grund av psykiska störningar och beteendestörningar som inte är drogrelaterade och 18,6 procent på grund av somatiska sjukdomar.

Allmänna utgångspunkter

Vi gör bedömningen att det inte är lämpligt och knappast heller praktiskt möjligt att införa enhetliga bestämmelser om vilken inverkan en institutionsvistelse på allmän bekostnad skall ha på rätten till en förmån från socialförsäkringarna. Man kan enligt vår mening inte bortse från att de olika förmånerna inom socialförsäkringen har skiftande karaktär och ofta skall tillgodose helt olika behov. I stället bör liksom hittills särskilda bestämmelser utformas för varje förmån och slag av institutionsvistelse.

Aktivitetsersättning/sjukersättning

Enligt förslag i Ds 2000:39 och Ds 2000:40 skall fr.o.m. den 1 januari 2003 ersättning vid långvarig eller varaktig medicinskt grundad nedsättning av arbetsförmågan i fortsättningen inte vara en pensionsförmån utan en förmån från sjukförsäkringen. Ersättningen skall utgå i form av aktivitetsersättning för personer i åldern 19 till 30 år och för övriga i form av sjukersättning. Våra förslag bygger på att denna ändring genomförs.

Vi föreslår att personer som är intagna i kriminalvårdsanstalt, häktade eller verkställer sluten ungdomsvård skall få behålla sin aktivitetsersättning eller sjukersättning under de första 60 dagarna av institutions-

vistelsen, varefter förmånen skall vara vilande. Från och med den trettionde dagen före frigivningsdagen skall förmånen åter utbetalas. De intagna inom kriminalvården har sysselsättningsplikt och får viss ersättning, om de deltar i sådan sysselsättning som anvisas dem. En långvarig utbetalning av aktivitetsersättning eller sjukersättning skulle kunna ha en direkt passiviserande effekt, vilket bör undvikas. Även från andra rehabiliteringssynpunkter är det rimligt att dessa förmånstagare har samma ekonomiska villkor som övriga intagna i kriminalvårdsanstalt och häktade. Dessa måste avstå från inkomst från sitt förvärvsarbete. Vilande aktivitetsersättning/sjukersättning skall, liksom i dag när förtidspension reduceras för den som är intagen, kunna utbetalas till den förmånsberättigades anhöriga om de för sitt uppehälle är beroende av honom eller henne.

Den som uppbär aktivitetsersättning/sjukersättning och på statens bekostnad genomgår skyddstillsyn med särskild behandlingsplan (s.k. kontraktsvård) i ett hem för vård eller boende eller i ett familjehem skall från första dagen av institutionsvistelsen betala ersättning för uppehälle med 80 kr/dag, dock högst med en tredjedel av förmånen. Detta innebär att samma ekonomiska villkor kommer att gälla under hela behandlingstiden. Efter en tänkt tidpunkt för villkorlig frigivning kommer liksom i dag kommunen att kunna ta ut ersättning med högst 80 kr/dag enligt socialtjänstlagen.

Ålderspension

En ålderspensionär som är intagen i kriminalvårdsanstalt, är häktad eller genomgår s.k. kontraktsvård i ett hem för vård eller boende eller i ett familjehem skall få behålla ålderspensionen. Däremot skall han eller hon betala ersättning för uppehälle med 80 kr/dag, dock högst med en tredjedel av pensionsförmånen. Ersättningen skall tas ut genom att försäkringskassan gör motsvarande avdrag från sådana ålderspensionsförmåner som den betalar ut. Denna ersättning tas ut från första dagen av institutionsvistelsen. Ålderspensionsförmånerna utgör, till skillnad från aktivitetsersättning och sjukersättning, varaktiga förmåner som är avsedda att utbetalas under resten den av pensionsberättigades liv. En övergripande princip bör emellertid vara att en ålderspensionär vid en institutionsvistelse inte samtidigt skall få behålla pensionsförmånerna fullt ut och få sina levnadskostnader täckta av det allmänna. En målsättning bör enligt vår mening vara att motverka att sådan överkompensation uppkommer och göra detta på ett sådant sätt att det i möjligaste mån blir lika ekonomiska villkor för intagna ålderspensionärer.

Vill man ha enhetliga ekonomiska villkor för ålderspensionärer som vistas inom kriminalvården, återstår enligt vår mening inte något annat sätt än att skapa en ordning enligt vilken dessa får vidkännas samma kostnad. Om denna sätts till ett fast belopp per dag, får man enhetlighet mellan intagna ålderspensionärer i kriminalvårdsanstalt och dem som finns tillfälligt på kommunala eller landstingskommunala institutioner. Enligt vår mening finns det inte några hinder mot att ta ut ersättning för uppehälle av personer som verkställer fängelsestraff. Ett uttag av ersätt-

ning från intagna ålderspensionärer innebär inte att dessa får sämre ekonomiska villkor än hittills.

Det innebär inte heller att de får sämre ekonomiska villkor än övriga intagna som vanligtvis får avstå från förvärvsinkomster. Det finns också ett särskilt värde i att ålderspensionärer på olika institutioner tydligt får se att de har kostnader för uppehälle med samma belopp. Detta talar för att en ersättning tas ut i stället för att pensionen reduceras. Försäkringskassan skall ta ut ersättningen genom avdrag vid utbetalning av pensionsbeloppet och ersättningen skall tillfalla den allmänna försäkringen.

Efterlevandepension

Vi föreslår ingen ändring i de nyligen antagna reglerna som träder i kraft den 1 januari 2003 om reduktion av efterlevandepensioner. Anledningen är främst att reduktionsregler för personer som uppbär efterlevandepensionsförmåner vid institutionsvistelse kan förutses komma att bli tillämpliga på ytterst få personer. Däremot föreslår vi, att även den som uppbär efterlevandepensionsförmåner till vuxna och genomgår s.k. kontraktsvård skall betala ersättning för uppehälle.

Arbetsskadelivränta

Arbetsskadelivräntan kommer enligt förslagen i Ds 2000:39 och Ds 2000:40 att vara samordnad med aktivitetsersättningen eller sjukersättningen. Vi föreslår därför att arbetsskadelivräntan skall vara vilande för samma tid som de nämnda ersättningarna när den försäkrade är intagen i kriminalvårdsanstalt, häktad eller verkställer slutna ungdomsvård på ett särskilt ungdomshem.

Övriga förmåner

Nuvarande bestämmelser om sjukpenning, föräldrapenning, tillfällig föräldrapenning och smittbärrpenning vid intagning på institution skall inte ändras. Vi föreslår heller inte någon ändring i nuvarande regler för när handikappersättning och vårdbidrag kan utbetalas vid institutionsvistelse. Vi anser att den som har rätt till ålderspension, aktivitetsersättning eller sjukersättning skall kunna uppbära bostadstillägg, om strafftiden inte överstiger två år. Detta bör gälla även under tid när deras aktivitetsersättning eller sjukersättning är vilande. Dessa personer kan normalt komma att vara inne i ordinarie permissionsgång efter sex månaders intagning och behöver då tillgång till sin bostad. I andra fall bör bostadstillägget dras in senast när huvudförmånen blir vilande. Den som är häktad får dock alltid behålla bostadstillägget. Vi anser också att den som har eller har skaffat en bostad i anslutning till frigivningen skall ha möjlighet att oavsett strafftidens längd få bostadstillägg redan under den tremånadersperiod som föregår frigivningen. Eftersom frågor rörande bostadstillägg för närvarande bereds inom Socialdepartementet lägger vi inte fram något författningsförslag om detta.

Övriga frågor

Prop. 2001/02:164

Bilaga 1

Vår bedömning är att förslagen sammantaget inte ger några ökade kostnader för det allmänna. De medför inte heller några EG-rättsliga konsekvenser, eftersom de endast berör förmåner från svensk socialförsäkring för den som vistas på en institution här i landet. De föreslagna bestämmelserna skall träda i kraft den 1 januari 2003, vilket sammanfaller med ikraftträdandet av de reformerade pensionssystemen.

Förteckning över remissinstanser som avgett yttrande över betänkandet Pension på institution (SOU 2000:112)

Prop. 2001/02:164
Bilaga 2

Hovrätten för Västra Sverige, Kammarrätten i Sundsvall, Länsrätten i Stockholms län, Justitieombudsmannen, Justitiekanslern, Kriminalvårdsstyrelsen, Statskontoret, Riksförsäkringsverket, Försäkringskassförbundet, Socialstyrelsen, Statens institutionsstyrelse, Riksrevisionsverket, Riksskatteverket, Jämställdhetsombudsmannen, Handikappförbundens Samarbetsorgan, Sveriges Pensionärsförbund, Sveriges Försäkringsförbund, Sveriges Akademikers Centralorganisation, Landsorganisationen i Sverige, Föreningen Svenskt Näringsliv (Svenska Arbetsgivareföreningen), Sveriges Pensionärers Riksförbund, Specialskolemyndigheten, Riksförbundet för Rörelsehindrade Barn och Ungdomar samt Regionsjukhuset Karsudden.

2 Lagtext

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring

Härigenom föreskrivs att det i lagen (1962:381) om allmän försäkring skall införas två nya paragrafer, 16 kap. 20 och 21 §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

16 kap.

20 §

Sjukersättning och aktivitetserättning skall inte utges för tiden efter det att den försäkrade sextio dagar i följd varit frihetsberövad på grund av att han eller hon är

– häktad

– intagen i kriminalvårdsanstalt eller

– intagen i ett hem som avses i 12 § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga för att verkställa sluten ungdomsvård. Förmånerna skall åter utges för tiden från och med den trettionde dagen före frigivningen. För tid under vilken en person vistas utanför en kriminalvårdsanstalt enligt 34 § lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt tillämpas i stället bestämmelserna i 21 §.

Utan hinder av första stycket utges sjukersättning och aktivitetserättning för tid under vilken den försäkrade verkställer fängelsestraff utanför kriminalvårdsanstalt enligt 33 a § lagen om kriminalvård i anstalt.

Skall sjukersättning eller aktivitetserättning inte betalas ut för del av en kalendermånad, beräknas förmånen för varje dag till en trettiondel av månadsbeloppet och

avrundas till närmaste högre krontal.

Försäkringskassan får medge en nära anhörig, som för sitt uppehälle är beroende av den försäkrade, rätt att helt eller delvis uppbära sjukersättning eller aktivitetsersättning som enligt första stycket annars inte skall utges. Utbetalning av del av förmån till nära anhörig skall i första hand ske från den inkomstrelaterade ersättningen.

21 §

För varje dag som en försäkrad, som uppbär sjukersättning eller aktivitetsersättning, på grund av skyddstillsyn med särskild behandlingsplan vistas i ett sådant hem för vård eller boende eller familjehem som avses i socialtjänstlagen (2001:453) skall han eller hon betala för sitt uppehälle för den tid under vilken staten bekostar vistelsen. Betalning skall ske genom att försäkringskassan, efter skatteavdrag enligt skattbetalningslagen (1997:483), gör avdrag från sjukersättning eller aktivitetsersättning när denna betalas ut. Om den försäkrade samtidigt uppbär pensionsförmåner enligt 4 eller 6 kap. lagen (2000:461) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn eller livränta enligt 4 kap. 4 § lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring, skall endast ett avdrag göras från de sammantagna förmånerna.

Avdraget uppgår till 80 kr för dag. Det får dock utgöra högst en tredjedel av förmånernas månadsbelopp efter skatteavdrag delat med 30. Därvid skall det belopp varmed minskning sker avrundas till närmaste lägre krontal.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003 och skall tillämpas beträffande ersättning som avser tiden efter ikraftträdandet.

2.2 Förslag till lag om ändring i lagen (2001:000) om
ändring i lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt

Prop. 2001/02:164
Bilaga 3

Härigenom föreskrivs att 12 § lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt i stället för dess lydelse enligt lagen (2001:000) om ändring i nämnda lag skall ha följande lydelse.

Lydelse enligt prop. 2001/02:84 *Föreslagen lydelse*

12 §

En intagen är skyldig att delta i den verksamhet och ha den sysselsättning i övrigt som anvisas honom eller henne. Den som får ålderspension enligt lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension eller lagen (1998:702) om garanti-pension får dock inte åläggas att ha någon sysselsättning, och den som *får* sjukersättning eller aktivitetsersättning enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring får åläggas att ha sysselsättning bara av den art och omfattning som kan anses lämplig för honom eller henne.

En intagen är skyldig att delta i den verksamhet och ha den sysselsättning i övrigt som anvisas honom eller henne. Den som får ålderspension enligt lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension eller lagen (1998:702) om garanti-pension får dock inte åläggas att ha någon sysselsättning, och den som *har beviljats* sjukersättning eller aktivitetsersättning enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring får åläggas att ha sysselsättning bara av den art och omfattning som kan anses lämplig för honom eller henne.

Härigenom föreskrivs att det i lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring skall införas två nya paragrafer, 4 kap. 13 och 14 §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap.

13 §

Sådan livränta som avses i 4 § skall inte utges för tid efter det att den försäkrade sextio dagar i följd varit frihetsberövad på grund av att han eller hon är

– häktad

– intagen i kriminalvårdsanstalt eller

– intagen i ett hem som avses i 12 § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga för att verkställa slutna ungdomsvård. Livräntan skall åter utges från och med den trettionde dagen före frigivningen. För tid under vilken en försäkrad vistas utanför en kriminalvårdsanstalt enligt 34 § lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt tillämpas i stället bestämmelserna i 14 §.

Utan hinder av första stycket utges livränta för tid under vilken den försäkrade verkställer fängelsestraff utanför kriminalvårdsanstalt enligt 33 a § lagen om kriminalvård i anstalt. Skall livränta inte betalas ut för del av en kalendermånad, beräknas förmånen för varje dag till en trettiondel av månadsbeloppet och avrundas till närmaste högre krontal.

Försäkringskassan får medge en nära anhörig, som för sitt uppehälle är beroende av den försäkrade, rätt att helt eller delvis upp bära livränta som enligt första stycket annars inte skall utges.

14 §

För varje dag som en försäkrad, som uppbär livränta enligt 4 §, på grund av skyddstillsyn med särskild behandlingsplan vistas i ett sådant hem för vård eller boende eller familjehem som avses i socialtjänstlagen (2001:453) skall han eller hon betala för sitt uppehälle för den tid under vilken staten bekostar vistelsen. Betalning skall ske genom att försäkringskassan, efter skatteavdrag enligt skattbetalningslagen (1997:483), gör avdrag från livräntan när denna betalas. Om den försäkrade samtidigt uppbär sjukersättning eller aktivitetsersättning enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring eller pensionsförmåner enligt 4 eller 6 kap. lagen (2000:461) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn, skall endast ett avdrag göras från de sammantagna förmånerna.

Avdraget uppgår till 80 kr för dag. Det får dock utgöra högst en tredjedel av förmånernas månadsbelopp efter skatteavdrag delat med 30. Därvid skall det belopp varmed minskning sker avrundas till närmaste lägre krontal.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003 och skall tillämpas beträffande livränta som avser tiden efter ikraftträdandet.

2.4 Förslag till lag om ändring i lagen (1998:674) om
inkomstgrundad ålderspension

Prop. 2001/02:164
Bilaga 3

Härigenom föreskrivs att det i lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension skall införas en ny paragraf, 14 kap. 9 §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

14 kap.

9 §

En pensionsberättigad skall betala för sitt uppehälle för varje dag som han eller hon är

– häktad,

– intagen i kriminalvårdsanstalt eller

– på grund av skyddstillsyn med särskild behandlingsplan vistas i ett sådant hem för vård eller boende eller familjehem som avses i socialtjänstlagen (2001:453). Vid vistelse i ett hem för vård eller boende eller i ett familjehem gäller detta endast för den tid under vilken staten bekostar vistelsen. Betalning skall ske genom att försäkringskassan, efter skatteavdrag enligt skattbetalningslagen (1997:483), gör avdrag från ålderspensionen när denna betalas ut. Om den pensionsberättigade samtidigt uppbär garantipension enligt lagen (1998:702) om garantipension eller äldreförsörjningsstöd enligt lagen (2001:853) om äldreförsörjningsstöd, skall endast ett avdrag göras från de sammantagna förmånerna.

Avdraget uppgår till 80 kr för dag. Det får dock utgöra högst en tredjedel av förmånernas månadsbelopp efter skatteavdrag delat med 30. Därvid skall det belopp varmed minskning sker avrundas till närmaste lägre krontal.

Avdrag skall inte göras för tid under vilken den pensionsberättigade verkställer fängelsestraff utanför kriminalvårdsanstalt enligt 33 a § lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt.

Prop. 2001/02:164

Bilaga 3

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003 och skall tillämpas beträffande ersättning som avser tid efter ikraftträdandet.

2.5 Förslag till lag om ändring i lagen (1998:702) om garantipension

Prop. 2001/02:164
Bilaga 3

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1998:702) om garantipension dels att 5 kap. 5 §¹ skall upphöra att gälla, dels att 5 kap. 1 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 kap.

1 §²

För garantipension gäller i tillämpliga delar följande bestämmelser i lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension:

- 12 kap. 1 och 2 §§ om ansökan,
- 12 kap. 3 § första stycket samt andra stycket första och andra meningen om återkallelse och minskning,
- 12 kap. 5 § första och andra styckena samt 6 och 8 §§ om utbetalning,
- 14 kap. 1 § första och tredje styckena om återbetalning, och
- 14 kap. 7 och 8 §§ om avdrag på pension.

Vid samtidig utbetalning av garantipension och pension enligt lagen om inkomstgrundad ålderspension skall avrundning enligt 12 kap. 5 § andra stycket lagen om inkomstgrundad ålderspension ske på garantipensionen.

För garantipension gäller i tillämpliga delar följande bestämmelser i lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension:

- 12 kap. 1 och 2 §§ om ansökan,
- 12 kap. 3 § första stycket samt andra stycket första och andra meningen om återkallelse och minskning,
- 12 kap. 5 § första och andra styckena samt 6 och 8 §§ om utbetalning,
- 14 kap. 1 § första och tredje styckena om återbetalning, och
- 14 kap. 7–9 §§ om avdrag på pension.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003 och skall tillämpas beträffande ersättning som avser tid efter ikraftträdandet.

¹ Senaste lydelse 2000:798.

² Senaste lydelse 2000:798.

2.6 Förslag till lag om ändring i lagen (2000:461) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn

Prop. 2001/02:164
Bilaga 3

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2000:461) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn

dels att 7 kap. 14 § skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas en ny paragraf, 7 kap. 14 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 kap.

14 §

Om en pensionsberättigad som avses i 4 eller 6 kap. sedan minst trettio dagar i följd är intagen i kriminalvårdsanstalt eller är häktad skall, från och med den trettioförsta dagen, garantipension enligt denna lag utges med högst ett belopp som innebär att garantipensionen tillsammans med inkomstgrundad efterlevandepension eller änkepension enligt denna lag uppgår till för månad räknat 4,5 procent av prisbasbeloppet. Såsom intagen räknas även den som olovligen avvikit från anstalt eller vistas utom anstalt med anledning av permission. Skall garantipensionen dras in för del av en kalendermånad, beräknas garantipensionen för varje dag till en trettiondel av månadsbeloppet och avrundas till närmaste krontal.

Om ett barn sedan minst trettio dagar i följd på statens bekostnad vårdats på anstalt eller annars fått kost och bostad, får efterlevandestöd till barn enligt 3 kap. inte ut-

Om en pensionsberättigad som avses i 4 eller 6 kap. och som inte uppbär ålderspension sedan minst trettio dagar i följd är intagen i kriminalvårdsanstalt eller är häktad skall, från och med den trettioförsta dagen, garantipension enligt denna lag utges med högst ett belopp som innebär att garantipensionen tillsammans med inkomstgrundad efterlevandepension eller änkepension enligt denna lag uppgår till för månad räknat 4,5 procent av prisbasbeloppet. *Detta gäller inte för tid under vilken den pensionsberättigade verkställer fängelsestraff utanför kriminalvårdsanstalt enligt 33 a § lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt.* Såsom intagen räknas även den som olovligen avvikit från anstalt eller vistas utom anstalt med anledning av permission. *För tid under vilken en pensionsberättigad vistas utanför en kriminalvårdsanstalt enligt 34 § lagen om kriminalvård i anstalt tillämpas i stället bestämmelserna i 14 a §.* Skall garantipensionen dras in för del av en kalendermånad, beräknas garantipensionen för varje dag till en trettiondel av månadsbeloppet och avrundas till närmaste *högre* krontal.

Om ett barn sedan minst trettio dagar i följd på statens bekostnad vårdats på anstalt eller annars fått kost och bostad, får efterlevandestöd till barn enligt 3 kap. inte ut-

ges. Sådan förmån får dock utges för tid då barnet är inackorderat vid sameskola. Skall efterlevandestödet dras in för del av en kalendermånad, beräknas efterlevandestödet för varje dag till en trettiondel av månadsbeloppet och avrundas till närmaste krontal.

I fråga om en elev i specialskola får efterlevandestöd utges utan hinder av bestämmelserna i andra stycket för tid då eleven vistas utom skolan. För sådan tid skall 16 § andra stycket lagen (1998:703) om handikappersättning och vårdbidrag tillämpas på motsvarande sätt.

ges. Sådan förmån får dock utges för tid då barnet är inackorderat vid sameskola. Skall efterlevandestödet dras in för del av en kalendermånad, beräknas efterlevandestödet för varje dag till en trettiondel av månadsbeloppet och avrundas till närmaste *högre* krontal.

14 a §

För varje dag som en pensionsberättigad, som uppbär pensionsförmåner enligt 4 eller 6 kap. men inte ålderspension, på grund av skyddstillsyn med särskild behandlingsplan vistas i ett sådant hem för vård eller boende eller familjehem som avses i socialtjänstlagen (2001:453) skall han eller hon betala för sitt uppehälle för den tid under vilken staten bekostar vistelsen. Betalning skall ske genom att försäkringskassan, efter skatteavdrag enligt skattbetalningslagen (1997:483), gör avdrag från pensionsförmånerna enligt 4 eller 6 kap. när de betalas ut. Om den pensionsberättigade samtidigt uppbär aktivitetsersättning eller sjukersättning enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring eller livränta enligt 4 kap. 4 § lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring, skall endast ett avdrag göras från de sammantagna förmånerna.

Avdraget uppgår till 80 kr för dag. Det får dock utgöra högst en tredjedel av förmånernas månadsbelopp efter skatteavdrag delat med 30. Därvid skall det belopp varmed minskning sker avrundas till närmaste lägre krontal.

2.7 Förslag till lag om ändring i lagen (2001:761) om bostadstillägg till pensionärer m.fl.

Prop. 2001/02:164
Bilaga 3

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2001:761) om bostadstillägg till pensionärer m.fl.

dels att 2 och 7 §§ skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas en ny paragraf, 17 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §

Bostadstillägg enligt denna lag kan utges till den som uppbär

1. hel ålderspension enligt lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension eller hel garantipension enligt lagen (1998:702) om garantipension,

2. sjukersättning eller aktivitetsersättning enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring,

3. änkepension enligt lagen (2000:461) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn,

4. änkepension enligt lagen (2000:462) om införande av lagen (2000:461) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn,

5. särskild efterlevandepension enligt lagen om införande av lagen (2000:461) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn,

6. hustrutillägg enligt lagen (1998:708) om upphävande av lagen (1994:309) om hustrutillägg i vissa fall då make uppbär folkpension, eller

7. pension eller invaliditetsförmån enligt lagstiftningen i en stat som ingår i Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, under förutsättning att förmånen motsvarar svensk pension eller ersättning enligt 1-6.

Bostadstillägg kan också utges till en änka som enbart på grund av bestämmelserna i 1 kap. 6 § tredje stycket lagen om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn inte uppbär änkepension.

Bostadstillägg kan också utges till den vars sjukersättning eller aktivitetsersättning har vilandeförklarats enligt 16 kap. 16 § lagen om allmän försäkring.

Bostadstillägg kan också utges när sjukersättning eller aktivitetsersättning har vilandeförklarats enligt 16 kap. 16 § lagen om allmän försäkring eller har dragits in i fall som avses i 16 kap. 20 § samma lag.

7 §

Bostadstillägg utges endast för den bostad där den bidragsberättigade har sitt huvudsakliga boende (permanentbostaden). För bostad i särskild boendeform lämnas bostadstillägg endast för boende i lägenhet eller för boende i en- och tvåbäddsrums.

En bidragsberättigad som vistas eller bor i en särskild boendeform eller i ett liknande boende är berättigad till bostadstillägg för sin ursprungliga permanentbostad under högst sex månader från det att försäkringskassan har bedömt vistelsen eller boendet i den särskilda boendeformen som stadigvarande.

Den som är intagen i kriminalvårdsanstalt är inte berättigad till bostadstillägg om strafftiden överstiger två år. I sådant fall utges bostadstillägg under längst två månader efter det att vistelsen i kriminalvårdsanstalt inleddes eller verkställigheten av fängelsestraffet på annat sätt påbörjades. Bostadstillägg får dock utges för tiden från och med den tredje månaden före den månad då frigivning skall ske eller från och med den månad under vilken en person verkställer fängelsestraff utanför kriminalvårdsanstalt enligt 33 a § lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt.

17 a §

När bostadstillägget beräknas skall bortses från sådan förändring i utbetalning av aktivitetsersättning, sjukersättning, pensionsförmåner, äldreförsörjningsstöd och livränta som föranleds av att den bidragsberättigade är häktad, är intagen i kriminalvårdsanstalt, är intagen i ett hem som avses i 12 § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga för att verkställa slutna ungdomsvård eller på grund av skyddstillsyn med särskild behandlingsplan vistas i ett sådant hem för vård eller boende eller familjehem som avses i socialtjänstlagen (2001:453).

Härigenom föreskrivs att det i lagen (2001:853) om äldreförsörjningsstöd skall införas en ny paragraf, 10 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

10 a §

En stödberättigad skall betala för uppehälle för varje dag som han eller hon är

– häktad,

– intagen i kriminalvårdsanstalt eller

– på grund av skyddstillsyn med särskild behandlingsplan vistas i ett sådant hem för vård eller boende eller familjehem som avses i socialtjänstlagen (2001:453). Vid vistelse i ett hem för vård eller boende eller i ett familjehem gäller detta endast för den tid under vilken staten bekostar vistelsen. Betalning skall ske genom att försäkringskassan, efter skatteavdrag enligt skattbetalningslagen (1997:483), gör avdrag från äldreförsörjningsstödet när det betalas ut. Om den stödberättigade samtidigt uppbär ålderspension enligt lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension eller garantipension enligt lagen (1998:702) om garantipension, skall endast ett avdrag göras från de sammantagna förmånerna.

Avdraget uppgår till 80 kr för dag. Det får dock utgöra högst en tredjedel av förmånernas månadsbelopp efter skatteavdrag delat med 30. Därvid skall det belopp varmed minskning sker avrundas till närmaste lägre krontal.

Avdrag skall inte göras för tid under vilken den stödberättigade verkställer fängelsestraff utanför kriminalvårdsanstalt enligt 33 a § lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt.

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2002-03-01

Närvarande: f.d. regeringsrådet Karl-Ingvar Rundqvist, regeringsrådet Marianne Eliason, justitierådet Severin Blomstrand.

Enligt en lagrådsremiss den 21 februari 2002 (Socialdepartementet) har regeringen beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring,
2. lag om ändring i lagen (2002:000) om ändring i lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt,
3. lag om ändring i lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring,
4. lag om ändring i lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension,
5. lag om ändring i lagen (1998:702) om garantipension,
6. lag om ändring i lagen (2000:461) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn,
7. lag om ändring i lagen (2001:761) om bostadstillägg till pensionärer m.fl.,
8. lag om ändring i lagen (2001:853) om äldreförsörjningsstöd.

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av ämnessakkunnige Stefan Härmä.

Förslagen föranleder följande yttrande av Lagrådet:

Förslaget till lag om ändring i lagen (2001:761) om bostadstillägg till pensionärer m.fl.

17 a §

I den nya paragrafen föreslås en bestämmelse om att bostadstillägget skall beräknas med bortseende från sådan förändring av vissa förmånens utbetalning som orsakats av att den bidragsberättigade vistas på angivna institutioner på statens bekostnad. Paragrafen har infogats under en rubrik som finns närmast före 12 § och som har lydelsen ”Beräkning av bidragsgrundande inkomst”.

Enligt Lagrådets mening är det, med hänsyn till hur bestämmelserna om beräkning av bostadstillägg är konstruerade (bostadstillägget framräknas med utgångspunkt i såväl den bidragsgrundande inkomsten, beräknad enligt 12 – 17 §§, som den s.k. reduceringsinkomsten, beräknad enligt 18 och 19 §§), ur systematisk synpunkt att föredra att den i remissen föreslagna bestämmelsen får avse beräkning av den bidragsgrundande inkomsten. Det leder i så fall till att en bestämmelse av motsvarande innebörd får införas med avseende på beräkningen av reduceringsinkomst. Denna senare bestämmelse kan lämpligen utformas som en hänvisning i 18 § till 17 a §.

Lagrådet förordar således att 17 a § inleds enligt följande:

”När den bidragsgrundande inkomsten beräknas

Vidare förordas att ett nytt andra stycke tillfogas 18 § och att stycket ges följande lydelse: ”Vad som föreskrivs i 17 a § om beräkning av

bidragsgrundande inkomst gäller också när reduceringsinkomsten beräknas.”

Prop. 2001/02:164
Bilaga 4

Övriga lagförslag

Lagrådet lämnar förslagen utan erinran.

Det noteras att föredraganden under lagrådsföredragningen har upplyst att det – utöver vad som framgår av remissen – har uppmärksammats några ytterligare situationer då förmåner kan utges samtidigt och att även dessa avses bli återspeglade genom kompletteringar av de föreslagna avdragsbegränsningarna i 16 kap. 21 § lagen om allmän försäkring, 4 kap. 14 § lagen om arbetsskadeförsäkring, 14 kap. 9 § lagen om inkomstgrundad ålderspension och 10 a § lagen om äldreförsörjningsstöd samt av de föreslagna undantagen i 7 kap. 14 och 14 a §§ lagen om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn för fall då den som är berättigad till efterlevandepension inte uppbär ålderspension.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 14 mars 2002

Närvarande: statsministern Persson, ordförande, och statsråden Hjelm-Wallén, Thalén, Winberg, Ulvskog, Lindh, Sahlin, von Sydow, Pagrotsky, Östros, Messing, Engqvist, Rosengren, Lejon, Lövdén, Ringholm, Bodström, Karlsson, Sommestad

Föredragande: statsrådet Thalén

Regeringen beslutar proposition 2001/02:164 Socialförsäkringsförmåner vid institutionsvistelse på statens bekostnad